O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY KITOB PALATASI
INV.№

O'zbekiston adabiyoti va san'ati

ЎЗБЕКИСТОН АДАБИЁТИ ВА САНЪАТИ

Haftalik gazeta • 1956-yil 4-yanvardan chiqa boshlagan • 2001-yil, 1-iyun • N22 (3612)

МАЪРИФИЙ-МАФКУРАВИЙ ТАДБИР — ДАВР ТАЛАБИ

Мустақиллик йиллари — миллатимиз тарихига асрий орзулар ушалган давр бўлиб кирди. Ўтган ўн йил мобайнида қўлга киритилган ютуқларни сарҳисоб қиладиган бўлсак, фахр-ифтихор билан таъкидлашга лойиқ бунёдкорлик ишлари, барча соҳаларда юз кўрсатган ўсиш-ўзгаришлар, янгиланишлар кўз ўнгимиздан бир-бир ўтади. Булар барчаси халқимизнинг бир жон, бир тан бўлиб, Ватан равнақи йўлида қилган фидокорона меҳнати самараларидир.

Албатта, эришилган ютуқлар ўзимизники, улар бизни истиқболдаги мақсад ва режаларни амалга оширишга руҳлантиради, ҳар биримизнинг қалбимизда фидокорона меҳнатга, яратувчиликка иштиёқ, рағбат уйғотади. Ва айни пайтда халқимизнинг туб манфаатларини ифодалайдиган инсонпарварлик, ватанпарварлик ғояларини мустаҳкамлашдек улкан масъулиятни ҳам зиммамизга юклайди. Жамиятда юксак тараққиётга эришишнинг омиллари, халқ турмуши фаровонлигини таъминлашнинг, миллатлар ўртасида қон-қардошлик, биродарлик ришталарини мустаҳкамлашнинг, миллий қадриятларни, диний бағрикенгликни барқарор этишнинг мавжуд имкониятларини тўла-тўкис ишга солишда ҳар биримиздан фаоллик ва фидойилик кўрсатишни талаб этади.

Оддий турмуш ҳақиқати ҳам шундан далолат берадики, эртасини ўйламаган, ўзининг, оиласининг келажагини олдиндан кўриб иш юритмаган одам охир-оқибат саробга дуч келади. Шу нуқтаи назардан, бутун бир мамлакат, халқнинг истиқболи реал ҳақиқатларга кўзни катта очиб қарашга мажбур этади. Зотан, биз мураккаб, муросасиз курашлар кечаётган, кишилар ақл-идроки, онгу тафаккурини забт этишга қаратилган турли-туман хатти-ҳаракатлар, ғоявий таъсирлар кучайган замонда яшаяпмиз. Аксарият ҳолларда ёшларни тўғри йўлдан чалғитишни мақсад қилган бундай уринишлар ҳамда таъсирларнинг доираси ҳийла кенг ва усуллари хилма-хилдир. Ёшларда ўткинчи ҳою ҳавасларга, енгил-елпи турмуш кечиришга майл уйғотадиган саёз видеофилмлардан тортиб, ақидапарастликнинг ҳар хил кўринишларигача ўз ичига олган бу бўтана оқимга қарши курашда, бир зум бўлсин, сусткашликка йўл

(Давоми 2-бетда)

БУГУН — ХАЛҚАРО БОЛАЛАРНИ ҲИМОЯ ҚИЛИШ КУНИ

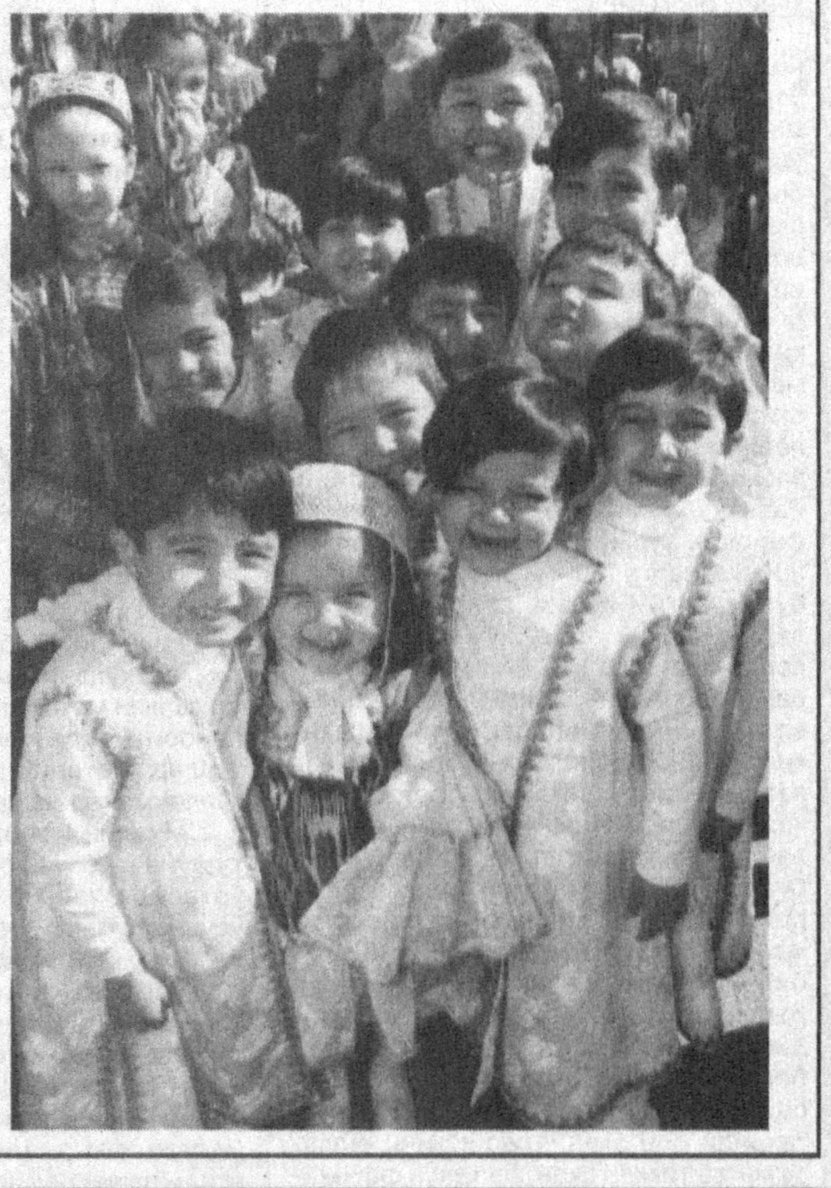

Қўчқор НОРҚОБИЛ

Болам, уйғон. Осмонга қара,
Осмон Сенинг кўзингдайин кенг.
Болам, Сендай тоза, бокира
Осмон Сенинг ёшинг билан тенг.

Болам, уйғон. Осмонга қара
Ул кўзингга сингимоғи шарт.
Кетди зулм боғлаган яра —
Ўтмиш тиғи тилкалаган дард...

Болам, уйғон. Осмонга қара —
Бир йўл солиб ўтди асрлар.
Қуёш билан ёнма-ён турар
Буюк Чўлпон, Усмон Носирлар.

Боққил, кўкка зилоллик инди
Бизнинг борур йўлимиз ўша!
Менинг қўлим калталик қилса
Сен осмонни қучоқлаб яша.

БАРЧАМИЗ БУРЧЛИМИЗ

Ўзбекистон ижодкор зиёлилари, фан ва маданият намояндаларининг мамлакат жамоатчилигига

мурожаати

Азиз дўстлар, ватандошлар!

Бундан 10 йил муқаддам халқимизнинг асрий орзуси сифатида қўлга киритилган мустақиллик ўзлигимизни англаш, қадр-қимматимизни тиклаш, келажагимиз эгаси бўлган жондан азиз фарзандларимизга озод ва обод Ватан қолдириш, уларни дунёда ҳеч кимдан кам бўлмаган инсонлар этиб тарбиялаш имконини берди. Истиқлол йилларида Президентимиз ташаббуси билан соғлом ва баркамол авлодни вояга етказиш жамият ҳаётининг устувор мақсадига айланди.

Юртимизда таълим-тарбия тизимининг тубдан ислоҳ қилинаётгани, замонавий лицей ва коллежлар бунёд этилаётгани, янги-янги олий ўқув юртлари очилаётгани, истеъдодли ёшларнинг хориждаги нуфузли билим даргоҳларида таҳсил олаётгани, халқимизнинг азалий орзу-интилишларини ўзида мужассам этган миллий истиқлол ғоясининг таълим тизимига жорий этилаётгани, мухтасар қилиб айтганда, навқирон авлоднинг ҳам жисмоний, ҳам маънавий жиҳатдан баркамол бўлиб улғайиши учун зарур шарт-шароитлар яратилаётгани барчамизни қувонтирмоқда.

Қадрли юртдошлар!

Биз ҳаётнинг маъно-моҳияти, умрнинг мазмунини юксак эътиқодли, теран билимли, оқил фарзандларимиз тимсолида кўрамиз. Фарзанд Оллоҳ таоло томонидан инсонга ато этилган энг азиз ва лазиз неъмат. Фарзанд — одамзод учун кўзнинг нури, ҳар бир ота-онанинг суянчи ва таянчидир. Бу фоний дунёдан ўтсак, ўрнимизни босадиган, чироғимизни ёқадиган ҳаётимиз давомчиси ҳам яхши умид билан ўстираётган ўғил-қизларимиздир.

Бинобарин, уларни ҳаёт сўқмоқларидан эсон-омон олиб ўтиш, шиддаткор замоннинг бўрону тўфонларидан ҳимоя қилиш, диний ақидапарастлик, террорчилик, гиёҳвандлик каби зарарли таъсир ва оқимлардан асраш, тўғри йўл кўрсатиш мана шу юрт эгаси бўлган ҳар бир инсоннинг муқаддас бурчи бўлмоғи керак.

Айниқса, бутун дунёда инсон қалби ва онгини эгаллаш учун кураш кескинлашган ҳозирги даврда бу борада бепарволикка, лоқайдликка асло йўл қўйиб бўлмайди. Чунки ҳар бир халқ, ҳар бир миллатнинг эртанги ҳаёти, жумладан, бизнинг келажак тақдиримиз ҳам ана шу курашда қандай ғоя, қандай дунёқараш устун келишига боғлиқ.

Биз, мамлакат ижодкор зиёлилари, фан ва маданият намояндалари, шуни назарда тутиб, Президентимизнинг доимо огоҳ бўлиш, маънавий-мафкуравий тарбия ишларини тўғри ташкил этиш борасидаги фикр-мулоҳазаларига асосланиб, юртимиздаги барча ота-оналарга, меҳрибон опа-сингилларимизга, устоз-мураббийлар ва маҳалла фаолларига, бутун жамоатчиликка мурожаат қилмоқдамиз.

Биз мафкуравий жараёнлар, тарбия, тарғибот ва ташвиқот ишлари ғоят муҳим аҳамият касб этаётган ҳозирги кунда жамиятимизда, юртдошларимиз, айниқса ёшлар ўртасида давлат сиёсатимизнинг моҳиятини, янги жамият, янги ҳаёт қуриш йўлидаги олижаноб интилишларимизни, Ватан равнақи, юрт тинчлиги, халқ фаровонлиги каби эзгу ғояларимизни ҳар тамонлама теран тушунтириб боришимиз зарур.

Бу биз — ёзувчи-шоирларнинг, илм-фан ва санъат аҳлининг, барча ижодкор зиёлиларнинг биринчи галдаги вазифамиздир. Шуни очиқ тан олишимиз керакки, яратилаётган кўп-кўп имкониятларга қарамай, биз мафкуравий кураш жараёнида, ёшлар тарбияси масаласида, бунёдкорлик ғояларини бадиий тараннум этишда сусткашлик ва саёзликка йўл қўймоқдамиз. Сўзнинг сеҳридан, санъатнинг эстетик таъсир кучидан, кино ва телевидениенинг катта имкониятларидан тўлиқ фойдалана олмаяпмиз.

Афсуски, бугунги кунда мафкура, тарғибот ва ташвиқот керак эмас, деган нотўғри хулоса билан яшаётган одамлар ҳам учраб турибди. Бундай қарашларга нисбатан бизнинг муносабатимиз аниқ ва қатъий бўлмоғи лозим: биз бирёқлама, муайян сиёсий гуруҳ манфаатларинигина ифода этадиган коммунистик мафкурани, ақидапарастликнинг ҳар қандай кўринишларини рад этамиз. Аммо биз халқнинг асл манфаатларини ифодалайдиган, жамиятда тараққиёт, фаровонлик, дўстлик, миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик каби олижаноб ғояларни мустаҳкамлашга хизмат қиладиган соғлом мафкура тарафдоримиз.

Ана шу ҳақиқатга асосланган ҳолда, мамлакатимизга турли ғоявий таъсирлар босим ўтказишга уринаётган ҳозирги бурилиш даврида ҳар бир юртдошимиз ўз-ўзига шундай кескин савол бериши керак: "Биз бутун инсоният, эркин дунё фаровон яшаётган йўлдан борамизми ёки алмисоқдан қолган эски тушунчаларга, маҳдудликка берилиб, ўз қобиғига ўралиб яшайдиган жаҳолат замонига қайтамизми? Эртага боламнинг тақдири нима бўлади, унга ким эгалик қилади? Қариган, кучдан қолган чоғимда у ёнимга кириб, мадад бўладими ёки қандайдир оқимлар таъсирида мендан тониб, оқпадарлик билан мозоримни оёқости қиладими?"

Бугун масалани ана шундай кескин тарзда қўйиш вақти етди.

Аччиқ бўлса ҳам айтиш керакки, бу ҳақиқатни чуқур англаб етмаган, ҳамон ғафлат уйқусидан уйғонмай, мудраб яшаётган юртдошларимиз ҳам йўқ эмас. Шуни унутмайликки, ҳеч ким четдан келиб бизнинг бирор муаммомизни ҳал қилиб бермайди, фарзандларимизни тўғри йўлга бошламайди. Аксинча, бу жараёнга ташқаридан аралашадиганлар фақат ўзининг ёвуз ва ғаразли таъсирини ўтказишга ҳаракат қилади.

Шунинг учун ўз фарзандларимизни фақат ўзимиз тарбия қилишимиз, уларнинг ёт кучлар таъсирига тушиб қолишига асло йўл қўймаслигимиз даркор.

Ғаразли мақсадлар, ёвуз ниятларга эришиш учун зарарли ғоялар ва турли сиёсий марказларнинг катта маблағларига таяниб иш кўрадиган бундай вайронкор кучлар ҳаётимизнинг энг нозик ҳалқаси - униб-ўсиб келаётган фарзандларимиз ҳаётига зарба бермоқчи. Турмушнинг аччиқ-чучугини кўрмаган, оқ-қорани таниб улгурмаган, дунёқараши шаклланмаган, ҳали иродаси бўш ёшларимизни йўлдан уриб, тинчимизни бузмоқчи, ҳар бир уй, ҳар бир хонадонга диний адоват уруғини сочмоқчи.

Шунинг учун ҳам биз бугун тарбия масаласига улуғ маърифатпарвар Абдулла Авлоний айтгандек, "Тарбия биз учун ё ҳаёт - ё мамот, ё нажот - ё ҳалокат, ё саодат - ё фалокат масаласидир", деб қатъият билан қарашимиз керак.

Азиз юртдошлар!

Бугунги шиддатли давр ёш авлоддан замонавий билимлар, юксак технологияларни чуқур эгаллаган ҳолда, миллий ва умумбашарий қадриятларга ҳурмат, ўз тарихи, аждодларининг бой мероси ва муқаддас анъаналарига садоқат билан яшашни талаб этмоқда. Инсоннинг ўз эл-юртига, оиласига, аждодлари руҳига садоқати айнан ҳозирги синов пайтларида билинади.

Шундай экан, ким ўтли сўзи, ким сеҳрли муйқалами, ким ўзи яратган, ёшларга ибрат бўладиган замонавий қаҳрамонлари билан — барчамиз куч-ғайратимизни, ҳаётий тажрибамизни, бор имкониятимизни маънавий-маърифий янгиланиш жараёнини янада кучайтиришга, униб-ўсиб келаётган фарзандларимиз тарбиясига сафарбар этишимиз лозим. Бу бизнинг нафақат ижодий, балки, аввало, инсоний бурчимиздир.

Биз — ижодкор зиёлилар, илм-фан намояндалари мамлакатимиз жамоатчилигини мана шу ҳақиқатларни чуқур англаган ҳолда, бугунги маърифий-мафкуравий тарбия, тарғибот-ташвиқот ишларининг таъсирчанлиги ва самарадорлигини ошириш йўлида янада фаол бўлишга чақирамиз. Токи кўзимизнинг оқу қораси бўлган фарзандларимиз ҳар томонлама етук, билимдон, иймон-иродаси бақувват, ўз юртининг ҳақиқий фидойиси бўлиб камол топсин, биз бошлаган ижобий ишларнинг муносиб давомчилари бўлсин.

26 май куни Тошкент шаҳрида қабул қилинган.

АСРГА ТАТИГУЛИК 10 ЙИЛ

"Навоий — Учқудуқ — Нукус" темир йўли ҳам биз орзу қилиб яшаётган буюк келажакка пойдевор бўлиб хизмат қилади.

Ислом КАРИМОВ

ВАТАННИНГ ЯНГИ ЙЎЛЛАРИ

1. *Қизилқумнинг жон томири*

Биз Ватан ҳақида кўп гапирамиз. Ватан ҳақида кўп ёзамиз. Ватанни эъзозлаймиз. Ватанни шарафлаймиз. Ватанни кўкларга кўтарамиз. Ватаннинг қудратини, буюклигини таърифлаймиз. Мана шу эъзозлашлар,таърифлашлар, шарафлашлар чоғида, албатта, ўзимизча қиёслар ахтарамиз. Ташбеҳлар топамиз. Лекин биламизки, мана шу қиёс, ташбеҳларнинг энг гўзали Ватаннинг ўзидир! Ватанда амалга оширилаётган улкан ишларнинг ҳеч бир қиёси йўқдир.

Истиқлолимизнинг ўтаётган ўн йиллиги мамлакат тарихида чинакамига асрларга татигулик йиллар бўлди. Аввало, бу қисқа вақт мобайнида қизил империя даврида унутилган ва издан чиққан маънавий қадриятлар, халқимизнинг ғурур-ифтихори тикланди. Тафаккур кўлами, Ватан ободлиги йўлидаги фидойилиги билан дунёни лол қолдирган буюк боболаримиз, саркардалар, алломалар номи ибрат тимсоли сифатида абадийлаштирилди. Уларнинг таваллуд саналари улкан тантаналар билан нишонланди.

Эслаш, хотирлаш миллат улуғворлигини яна бир карра ёдга солади. Президентимиз таъкидлаганларидек, буюк бобокалонларимиз ҳаёт йўли, бунёдкорлик ишларига назар ташлаб, халқимиз куч-қудрати, имкониятлари чексиз эканлигига амин бўламиз. Ва ўша салоҳият, ғайрат-шижоат Истиқлол даврида янада кенгроқ миқёс касб этаётгани ҳам ҳақиқатдир. Жумладан, энг мукаммал технологиялар ва лойиҳалар асосида ўнлаб йирик саноат корхоналари, автогигантлар, газ ва нефт комплекслари барпо этилди. Қадим Буюк Ипак йўлини тиклайдиган автомобил ва темир йўл тармоқлари жадал суръатда яратилмоқдаки, уларнинг ҳар бири қитъаларни боғловчи улуғ йўлларнинг таркибий қисми сифатида бугунданоқ довруқ қозонаётир.

Мустақил Ватан кўркини яшнатиш, улуғ мамлакатимиз қудратини ошириш учун куни тунга улаб меҳнат қилаётган фидокор инсонларни бугунги куннинг қаҳрамонлари десак муболаға бўлмас. Бугуннинг Фарҳодлари десак баландпарвоз туюлмас. Негаки, тарихан ғоятда қисқа фурсатларда шундай улуғ ишларни рўёбга чиқаришнинг ўзи жасорат.

"Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасининг ижодий гуруҳи "НАВОИЙ — УЧҚУДУҚ — НУКУС" темир йўли қурилишида

Замонамиз қаҳрамонларининг фидойилиги, мислсиз жасоратлари билан элимизни ва элдошларни таништирмоқ ҳар биримизнинг ватанпарварлик бурчимиздир. Зотан, Юртбошимиз ижод аҳлини Истиқлол йилномасини яратишга даъват этмоқдаки, шу бурч ҳисси бизни улуғ сафарга чорлади.

Аждодларимиз келгуси наслларга айтадиган энг зарур ўгитларини мақол шаклида мухтасаргина ифода қилиб кетганларки, биз ўша ҳикматли сўзлар шодасини нутқимизда кўп ишлатганимиз боис ботиний жиҳатларига гоҳо диққат-эътибор қаратишни унутиб қўямиз. Хусусан, "Юрган дарё, ўтирган бўйра" мақолини теранроқ тушунмоқ учун ҳам сафарга чиқишни ихтиёр этмоқ жоиз экан. Акс ҳолда шу ҳикматлар жилоси руҳиятнинг туб-тубига етиб бормаслиги аниқ.

Баҳовуддин Нақшбанд ҳазратлари "Ватанда сафар қил", деганлар. Дарҳақиқат, шундай. Инсон ўзини ўзи кашф этмоғи, Ватан буюклигини билмоғи учун ҳам йўл юрмоғи даркор. Тафаккур машъаласи билан дунё маънавий кенгликларини ёритган буюк зотлар шу амални ўзига касб қилганлар. Жилла қурса, уларнинг насиҳатларига қулоқ тутганлар кам бўлмас.

Мустақил Ватан тушунчаси чин маънода 1991 йилнинг биринчи сентябридан эътиборан кўнгилларда жо бўлди. Негаки, ўз сарҳадларини ўзи қўриқлайдиган, байроғи, давлат мадҳиясига эга ҳолда хорижий мамлакатлар тарафидан тан олинган республикагина фуқароларига бемисл ғурур-ифтихор ҳадя этади. Марказий Осиёнинг қудратли давлатларидан саналмиш Ўзбекистон фуқароси бўлмоқнинг ўзи бахтдир, саодатдир.

Демак, Истиқлолнинг дастлабки ўн йили қарийб ортда қолди. Хўш, ўн йил қай тариқа ўтиб бормоқда? Образли қилиб айтганда мустақиллик ниҳоли шу давр мобайнида қай ал-

(Давоми 3-бетда)

ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИДА

Ҳукуматимиз томонидан Республикамизда театр санъатини ривожлантириш, саҳна ижодкорларига турли имкониятлар яратиш борасида катта ғамхўрлик кўрсатиляпти. Хўш, бундай эътиборга жавобан томошабин меҳрини қозонувчи қандай саҳна асарлари яратилди?

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида бўлиб ўтган давра суҳбати театр санъати ва драматургия соҳасидаги шу каби муаммолар муҳокамасига бағишланди.

Давра суҳбатини Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Йўлдош Сулаймон бошлаб берди. "Ўзбектеатр" бирлашмаси бош директори М.Абдуқундузов, Ўзбекистон халқ артисти Турғун Азизов, шунингдек, "Ўзбектелефильм" дирекцияси бош директори Мирзааҳмад Алимов, драматурглар Муҳаммад Хайруллаев, Ҳайдар Муҳаммад адабиётшунос олим Ҳафиз Абдусаматов ва бошқалар ўз фикр-мулоҳазаларини билдирдилар.

* * *

Буюк мутафаккир Жалолиддин Румийнинг "Маснавий" асари жаҳон мумтоз адабиётининг энг яхши намуналаридан ҳисобланади. Таниқли шоир ва таржимон Жамол Камол ушбу йирик асарнинг тўрт китобини аслиятдан ўзбек тилига таржима қилди. Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида шу таржима муҳокамасига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Муҳокамада сўзга чиққан Ёзувчилар уюшмаси раисининг биринчи ўринбосари Йўлдош Сулаймон, профессорлар Нажмиддин Комилов, Ориф Усмонов, ёзувчи ҳамда шоирлар Эркин Самандар, Йўлдош Эшбек, Тоҳир Қаҳҳор, Мирзо Кенжабек, Асқар Маҳкам, адабиётшунос олима Шафиқа Ёрқин ва бошқалар таржима муваффақиятли чиққанлигини таъкидладилар. Шу билан бирга айрим сўз ва ибораларнинг изоҳларини бериш лозимлигини қайд этдилар.

Ш.САЛОҲИДДИНОВА

БИЛДИРИШ

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмасида 5 июн куни соат 11.00да "Мустақиллик ва ёшлар ижоди" мавзуида давра суҳбати ва мушоира ўтказилади.

Адиблар, шоирлар ва барча адабиёт ихлосмандлари таклиф этилади.

Манзилимиз: Ж.Неру кўчаси, 1-уй.

Маданий ҳаёт

"Ўзбекнаво" бирлашмаси ҳамда Фарғона вилояти ҳокимлиги ташаббуси билан Марғилон шаҳрида ўтказилган Ўзбекистон халқ ҳофизлари Маъмуржон Узоқов ва Жўрахон Султонов номидаги Республика III хонандалар танлови якунланди.

Миллий қадриятларимизни эъзозлаш, устоз ҳофизлар анъаналарини давом эттириш ва ёш истеъдодларни кашф этишни мақсад қилиб қўйган мазкур танлов мустақилликнинг 10 йиллигига бағишланди. Анжуманда республикамизнинг деярли барча вилоятларидан 18 ёшдан 35 ёшгача бўлган истеъдодлар қатнашдилар. Муҳими, бу тадбир ёшлар орасида мумтоз куй-қўшиқларимизга қизиқиш ортиб бораётганини яна бир бор намойиш этди.

Таниқли ҳофиз Ўлмас Саиджонов раислигидаги нуфузли ҳакамлар ҳайъати танловда иштирок этган санъаткорлардан Муслимжон Мўминов (Фарғона) ва Дилнура Мирзақулова (Тошкент)га биринчи ўринни беришга қарор қилди.

Бобур Кенжаев, Абдурашид Элчиев, Гулзода Худойназарова иккинчи ўринни, Каримжон Исахонов, Дилафрўз Ҳасанова, Даврон Муллажонов учинчи ўринни эгалладилар.

* * *

Марказий Кўргазмалар залида Ўзбекистон Бадиий академияси, Греция ташқи ишлар вазирлиги ва Грециянинг Москвадаги элчихонаси ҳамкорликда уюштирган "Греция-Ўзбекистон. Қадимий маданий алоқалар" деб номланган кўргазма намойиш этилмоқда.

Кўргазмага Искандар Зулқарнайн даври маданияти ва санъати ҳамда антик Бақтрия даврига оид экспонатлар — монументал ҳайкалтарошлик, деворий расмлар, терракота, кулолчилик ва бошқа санъат асарлари қўйилган.

Кўргазманинг очилиш маросимида Греция ташқи ишлар вазири биринчи ўринбосари Е.Папазои хоним, Бадиий академия раиси Т.Қўзиев ва бошқалар сўзладилар.

Динора ҒУЛОМОВА

* * *

Термиз шаҳрида Ўрта Осиё республикаларининг бахши шоирлари ва оқинлари иштирок этган II анъанавий халқаро кўрик-фестивал ўз ишини якунлади.

* * *

Маданият ишлари вазирлиги ўрта-махсус мусиқа ва санъат ўқув юртлари ёш ижрочиларининг республика танловини ўтказмоқда. 27 майдан 7 июнгача пойтахтимизда ўтадиган ушбу танловда республикамизнинг турли вилоятларидан келган 600га яқин иқтидорли ўқувчилар иштирок этмоқдалар.

Миллат бор экан, миллий давлат бор экан, унинг мустақиллиги ва эркинлигига, анъана ва урф-одатларига таҳдид соладиган, уни ўз таъсирига олиш, унинг устидан ҳукмронлик қилиш, унинг бойликларидан ўз манфаати йўлида фойдаланишга қаратилган интилиш ва ҳаракатлар доимий хавф сифатида сақланиб қолиши муқаррар.

Шу маънода, бундай хавф-хатарларга қарши асосий қурол сифатида юртимизда яшаётган ҳар бир инсон, аввало, униб-ўсиб келаётган янги авлоднинг ҳар томонлама баркамол, иродаси бақувват, иймони бутун бўлиб вояга етиши учун кенг жамоатчилик ва аҳолимиз ўртасида маънавий-маърифий фаолиятимизни юксак даражага кўтаришнинг аҳамияти беқиёсдир.

Ислом КАРИМОВ

МАЪРИФИЙ-МАФКУРАВИЙ ТАДБИР — ДАВР ТАЛАБИ

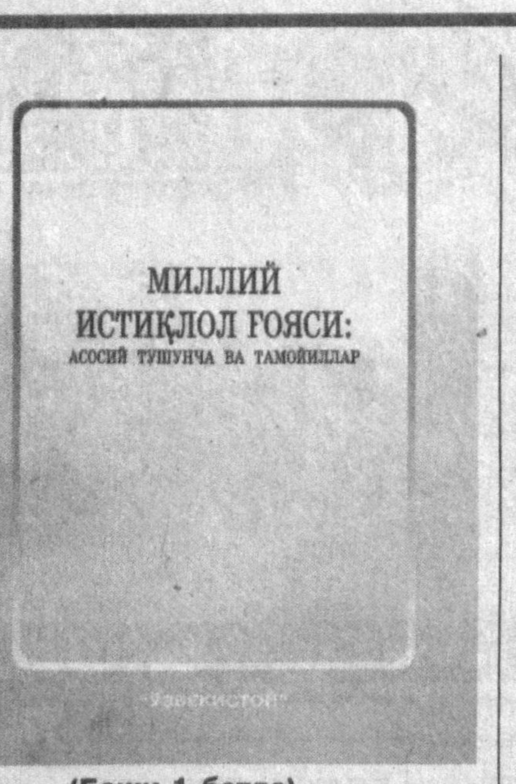

(Боши 1-бетда)

қўйиб бўлмайди.

Мустақиллигимизнинг ўн йиллигини нишонлаш арафасида турибмиз. Ўтган бу шонли йиллар мобайнида мамлакатимиз халқаро ҳамжамиятда ўз ўрнини топди, унинг тутган мавқеи тобора ортиб бораётир. Мана шундай шароитда танлаган йўлимизнинг бардавомлигини таъминлашга қаратилган ишларимизни аниқ белгилаб олиш ва бу йўлдан изчиллик билан ҳаракат қилиш долзарб вазифадир. Жамиятда маърифий-мафкуравий тарбия ва тарғибот-ташвиқот ишларини замон талаблари даражасига кўтариш ана шу вазифаларнинг ўзагини ташкил этади. Равнақ топган юртда тинч ва осуда, фаровон турмуш кечиришдек олижаноб мақсадга осон йўл билан эришиб бўлмаслиги барчага аён. Бу неъматларни ташкил этиш, кўз қорачиғидай асраб-авайлаш ҳар бир онгли инсондан бедорликни, ҳушёрликни ва, аввало, умум манфаати учун хизмат қиладиган қадриятларни бойитиб, ёш авлод онгига сингдириб боришни тақозо этади. Зотан, муаллақ фикр билан, қўним топмаган дунёқараш билан бундай юксак ғояларни амалга ошириб бўлмайди. Айниқса, аҳолисининг ярмидан кўпи ёшлардан иборат бўлган бизнинг мамлакатимизда олижаноб ғояларни мустаҳкамлашга хизмат этадиган соғлом мафкуранинг аҳамияти беқиёсдир. Модомики, ғаразли мақсадларни кўзлаган вайронкор кучлар таҳдиди бор экан, улар кўзини ёшларимизга тиккан экан, биз учун фарзандларимиз тарбияси ҳаёт-мамот масаласи бўлиб қолаверади. Ва бу масала туб моҳият эътибори билан, касб-коримиз, жамиятдаги мавқе-мартабамиздан қатъи назар, Ватан келажаги олдида масъул эканимизни мудом уқтириб туради. Демак, ижод аҳли ҳам, фан ва маданият вакиллари ҳам жамиятимиз ҳаётининг устувор мақсади — соғлом ва баркамол авлодни вояга етказишда бурчлидирлар.

Яқинда Миллий матбуот марказида баҳс-мунозаралар руҳида ўтган анжуман ҳам маърифий-мафкуравий тарбия ишларини янада такомиллаштириш, тарғибот-ташвиқотимиз таъсир даражасини юксалтириш масалаларига бағишланди. Анжуманда ижодий уюшмалар, илм-фан, таълим-тарбия соҳалари мутахассислари, ёшлар ҳаракати фаоллари, жамоатчилик вакиллари, оммавий ахборот воситалари ходимлари иштирок этишди. Йиғилишда бугунги мураккаб замон, шиддатли тараққиёт, Ватанимиз, мамлакатимиз манфаатлари ижод аҳли, маърифат ва маънавият намояндалари олдига, қолаверса, ёш авлод, фарзанд тарбияси учун масъул бўлган ҳар бир ота-она олдига жиддий вазифаларни қўяётгани алоҳида таъкидланди. Анжуман иштирокчилари маънавий-маърифий тарбия муассасалари, ижтимоий соҳа олим ва мутахассисларининг бу борадаги вазифалари, шу билан бирга, тараққиёт йўлимизга бегона ва зарарли бўлган ғояларга қарши курашда маърифий-мафкуравий ишларнинг таъсирчанлигини, самарадорлигини ошириш масалалари атрофида қизғин фикр алмашдилар.

Йиғилишда сўзга чиққан Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Хайриддин СУЛТОНОВ эътиборни амалга оширилган ишлар ва бугунги давр, мафкуравий жараёнлар, қолаверса, маърифий-мафкуравий соҳада ҳаётнинг ўзи тақозо этаётган долзарб вазифаларга қаратди.

Аввало шуни таъкидлаш керакки, истиқлол йилларида маънавий-мафкуравий соҳада бир қанча ишлар амалга оширилди. Хусусан, бу борадаги ишларни жонлантириш ва мувофиқлаштириш мақсадида "Маънавият ва маърифат" кенгаши тузилди, "Ўзбекнаво", "Ўзбектеатр", "Ўзбеккино", "Ўзбекмузей", "Соғлом авлод", "Олтин мерос", Матбуотни демократиялаштириш ва қўллаб-қувватлаш, "Умид" ва "Устоз" каби жамғармалар, Тарихчилар, Маърифатпарварлар, Файласуфлар миллий жамиятлари ташкил этилди. Яқинда ўз фаолиятини бошлаган "Камолот" ёшлар ижтимоий ҳаракатининг асосий мақсад ва вазифалари ҳам ёшларни миллий ва умуминсоний қадриятлар, соғлом турмуш талаблари асосида тарбиялашга қаратилган.

Кейинги йилларда эса тарғибот-ташвиқот ишлари самарасини оширишга хизмат қиладиган "Тасвирий ойина" уюшмаси, "Ижтимоий фикр", "Янги тарих" марказлари, "Тафаккур", "Жаҳон адабиёти", "Жамият ва бошқарув", "Ҳаёт ва қонун" каби янги журналлар, "Маънавият" нашриёти ташкил этилди. Телевидение, кино ва ижодий жамоалар қошидаги бадиий кенгашлар фаолиятини такомиллаштириш бўйича муайян ишлар қилинди.

Мунтазам ўтказиб келинаётган кўплаб ижодий кўрик-танловлар, мусиқа фестиваллари, санъат байрамлари ҳам маданий ҳаётимизни бойитишга, янги-янги истеъдодларни рўёбга чиқаришга хизмат қилмоқда.

Буларнинг барчаси халқимиз, айниқса, ёшлар онгида замонавий дунёқараш, илғор маданиятни шакллантиришдек долзарб масала доимо Президентимиз, ҳукуматимиз эътиборида бўлиб келаётганидан далолат беради.

Яқинда халқимизнинг янги ҳаёт қуриш йўлидаги эзгу мақсад-муддаоларини ўзида мужассам этган миллий истиқлол ғоясининг асосий тушунча ва тамойиллари ишлаб чиқилди. Бу ғояларни халқимиз, энг аввало, ёш авлод қалби ва онгига сингдириш борасида муҳим ишлар амалга оширилмоқда. Хусусан, кўпгина муҳокама ва фикр алмашувлар натижаси бўлмиш "Миллий истиқлол ғояси: тушунча ва тамойиллар" рисоласи чоп этилди. Президентимизнинг фармойиши билан "Миллий истиқлол ғояси" ўқув фани таълим тизимига жорий қилинди. Бу борадаги дастур, дарслик ва қўлланмаларни экспертизадан ўтказувчи методологик комиссия фаолият юритмоқда. Турли тажрибавий дастурлар, методик тавсиялар, дарслик ва қўлланмалар нашр этилмоқда.

Миллий истиқлол ғоясининг асосий тушунча ва тамойилларини халқимиз ўртасида тарғиб ва ташвиқ этишнинг усул-услубларини шакллантириш йўлида дастлабки қадамлар ҳам қўйилмоқда. "Маънавият ва маърифат" маркази қошида тарғибот-ташвиқот марказининг тузилгани, жамоатчи маърузачилар иши йўлга қўйилаётгани, улар учун "Воизга ёрдам" рукнида рисолалар чоп этилгани, малака ошириш семинарлари ташкил этилаётгани шулар жумласидандир. Бундай ижобий ишлар талайгина.

Бироқ бугун замон, давр, жаҳоннинг геополитик харитаси, минтақамиздаги мафкуравий жараёнлар шитоб билан ўзгармоқда. Бу жараёнда тинчлик ва тараққиётга хизмат қилувчи ижобий ўзгаришлар билан бирга, турли ёвуз кучлар ва қабиҳ ниятли марказларнинг вайронкор хатти-ҳаракатлари ҳам тобора кўзга ташланмоқда.

Дунёда глобаллашув жараёни кечаётган ҳозирги даврда бундай кучлар ўз ғаразли мақсадларини амалга ошириш учун ҳар қандай усулларни ишга солмоқда. Жуда катта куч ва маблағ сарфлаб, одамларнинг диний, миллий ҳиссиётларидан, бугунги ҳаётимиздаги ўткинчи иқтисодий-ижтимоий қийинчиликлардан фойдаланишга уринмоқда.

Улар бу йўлда пухта ўйланган, узоқни кўзлаган маккорона режалар асосида иш юритмоқда. Оғзаки мишмишни ҳам, хуфёна даъватни ҳам, конституцион тузумни куч билан ўзгартиришга чақирувчи варақаларни ҳам, бугун тобора такомиллашиб, ҳаётимизга чуқур кириб бораётган телекоммуникация ва интернет каби замонавий воситаларни ҳам ўз разил ниятлари йўлида ишлатишга ҳаракат қилмоқда. Ёшларимизга, келажагимизга таҳдид солиб турган бундай хавф-хатарнинг олдини олиш учун бугун қатъий ҳаракат қилмасак, эртага кеч бўлишини ҳар биримиз аниқ тасаввур этишимиз керак.

Бундай мураккаб вазият, боз устига, олдимизга қўйган юксак мақсадларни қатъий амалга ошириш зарурати, аввало, маърифий-мафкуравий тарбия борасидаги ишларимизни ҳаёт талаблари асосида оқилона ташкил этишни тақозо қилмоқда.

Президентимиз мана шу ҳолатларни ҳисобга олиб, Хотира ва қадрлаш куни бир гуруҳ ижодкорлар билан бўлган учрашувда ва Олий Мажлиснинг яқинда бўлиб ўтган сессиясида маънавий-мафкуравий соҳада олдимизга бир қатор жиддий вазифаларни қўйди.

Эндиликда ижтимоий соҳа мутасаддилари, олимлар, ижодкор зиёлилар, маданият ва санъат намояндалари бугун мафкуравий тарбия, ташвиқот ва тарғибот борасидаги ишларнинг ҳозирги ҳолатини яна бир бора таҳлил этиб, бу йўналишдаги кечиктириб бўлмайдиган вазифаларни аниқ-равшан тасаввур қилиб, аниқ иш режаларини белгилаб олишлари даркор. Чунки мафкуравий тарбиянинг энг асосий шарти — бу жамоатчилик, одамлар ўртасида узлуксиз иш олиб бориш, ташвиқот-тарғиботнинг мунтазамлигини таъминлашдан иборатдир.

Юртбошимиз, аввало, бугунгиислоҳотлар моҳиятини, мамлакатимизда амалга оширилаётган оламшумул ўзгаришлар жараёнини, янги ҳаёт қуриш йўлидаги машаққатли, айни вақтда олижаноб интилишларимизни халқимиз ўртасида ҳар томонлама, тўла-тўкис тушунтириш, ҳаёт ҳақиқатига таяниб тарғиб қилиш зарурлигини таъкидламоқда.

90-йиллар бошида собиқ шўро мафкурасидан воз кечган пайтимизда тарғибот-ташвиқот умуман керак эмас, деб нотўғри хулосага келган одамлар ҳам бўлган эди. Аслида эса дунёда мафкурасиз, уни амалга оширадиган тарғибот-ташвиқот воситаларисиз яшайдиган бирон-бир жамият ёки давлат йўқлигини ва бўлиши ҳам мумкин эмаслигини эндиликда тараққиётнинг ўзи аниқ кўрсатаётир. Президентимиз томонидан қатъият билан уқтириб келинаётган бу ҳақиқат кейинги йиллардаги ҳаётимиз мисолида ўз исботини топдики, эндиликда буни теран англаш масъулиятини ҳис этмоғимиз лозим. Шунинг учун бугун очиқ ва дадил айтишимиз керакки, биз бирёқлама, муайян сиёсий гуруҳ манфаатларинигина ифода этадиган коммунистик мафкурани, экстремизм ва ақидапарастликнинг ҳар қандай кўринишларини рад этамиз. Аммо биз халқнинг асл манфаатларини ифодалайдиган, жамиятда тараққиёт, фаровонлик, дўстлик, миллатлараро тотувлик, диний бағрикенглик каби олижаноб ғояларни мустаҳкамлашга хизмат қиладиган соғ-лом, инсонпарвар мафкура тарафдоримиз.

Шу боис "Давлатимизни ривожлантириш, ёруғ келажагимизни қуриш, ёшларимизни тарбиялашда, Ватан равнақи, юрт тинчлиги, халқ фаровонлигига эришиш, халқаро майдонда ўзимизга муносиб обрў топиш учун биз маърифий-мафкуравий ишларимизни қандай асосда ташкил этишимиз керак?" деган масала, табиийки, ҳар биримизнинг қалбимизда акс-садо беради, фаолиятимизни замон талабларига мувофиқ тарзда олиб боришга ундайди.

Хўш, маърифий-мафкуравий соҳадаги бугунги ишларимиз замон қўяётган талабларга жавоб берадими?

Маълумки, миллий истиқлол ғоясининг асосий тушунча ва тамойилларини таълим муассасалари орқали ёш авлод қалби ва онгига сингдириш жараёни аниқ режа асосида амалга оширилмоқда. Аммо таълим тизими мамлакат аҳолисининг 20 фоизини қамраб олади, холос. Қолган 80 фоиз аҳоли ўртасида миллий истиқлол ғоясини тарғиб ва ташвиқ этишнинг самарали усул-услубларини, бу йўналишдаги ишларнинг аниқ режасини ҳалигача тўла ишлаб чиқишга эриша олганимиз йўқ. Шу боисдан ҳам бу соҳада ижобий ишлар билан бирга, кўпгина камчиликларга ҳам йўл қўйилмоқда.

Бу борада Президентимиз воқеалар ривожини олдиндан кўриб огоҳлантирганидек, кампаниябозлик, хўжакўрсинга тадбир ўтказиш ва шу тариқа миллий истиқлол ғоясини обрўсизлантириш ҳоллари кўзга ташланаётгани, айниқса, ташвишланарлидир. Кўпгина муассаса ва ташкилотларда бу соҳадаги ишлар режаси тузилмаган, тадбирлар ишлаб чиқилмаган. Ўтказилаётган тадбирларнинг эса миллий истиқлол ғояси маъно-моҳиятига мослигини кузатиш, таҳлил этиш ва тегишли хулосалар чиқариш механизми йўлга қўйилмаган.

Умуман, тарғибот-ташвиқот ишларининг бугунги замонга мос шакллари, самарали мафкуравий технологиялар ва уларни амалга ошириш воситалари бўйича талаб даражасидаги дастур ва қўлланмалар яратилмаяпти.

Биз кўпмиллатли ва кўпконфессияли мамлакатда яшаяпмиз. Бинобарин, барчамиз учун умумий бўлган, бутун Ўзбекистон халқининг орзу-интилишларини акс эттирадиган миллий истиқлол ғоясини, ана шу ҳолатни ҳисобга олган ҳолда, янада ривожлантириш, уни одамларга етказиш, бу борадаги ишларни самара берадиган қилиб ташкил этиш ҳам долзарб масала бўлиб турибди.

Тарғибот-ташвиқот ишларимиз, аксарият ҳолларда, юзаки ва пала-партиш олиб борилмоқда. Айрим муаллиф ва нотиқлар, ижтимоий фанлар мутахассислари Президентимизнинг бу ҳақдаги асарларини, "Миллий истиқлол ғояси: асосий тушунча ва тамойиллар" номи билан нашр этилган рисолани чуқур ўрганмасдан туриб, масаланинг моҳиятига етмай, саёз ва бирёқлама фикрлар билдиришга ошиқишмоқда. Маърифий тарғибот ишларида фойдаланиш учун яратилган методологик тавсиялар, дастур ва қўлланмаларга кўп ҳолларда риоя қилинмаётир. Энг ёмони, тарғибот-ташвиқот ишларининг таъсирчанлиги суст, маърифий-мафкуравий жараёнлар аҳолининг энг қуйи қатламларигача, мамлакатимизнинг чекка-чекка ҳудудларигача етиб бормаяпти. Сийқа сўз, баландпарвозлик, томошабин ёки ўқувчининг фикрига, талабига беписандлик, ўз ижодий бурчига масъулиятсизлик, профессионал ночорлик кўринишлари аксарият газеталаримиз, радио-телевидениенинг эшиттирув ва кўрсатувлари, театр ва кино асарларига хос иллат бўлиб қолди. Ва, табиийки, бундай ҳол жамоатчилик томонидан ҳақли эътирозларга сабаб бўлмоқда.

Мавжуд камчиликларимизни тугатиш, бу соҳадаги фаолиятимиз самарадорлигини ошириш учун нималар қилишимиз, қандай тарбиявий усуллар, қандай тарғибот технологияларидан фойдаланишимиз, қандай таъсирчан воситаларни қўллашимиз керак? Турли ижтимоий тоифа ва қатламлар билан қандай ишлаймиз? Бу борадаги ишларнинг таҳлили — мониторингини қандай йўлга қўямиз?

Бугун ҳаёт олдимизга қўяётган вазифалар ана шу масалаларга амалий нуқтаи назардан ёндошиб, фаолият йўналишларимизни пухта белгилаб олишни тақозо этмоқда. Президентимиз мамлакатимиз ҳаёти, эртанги тақдиримиз ана шу масалалар ечимига боғлиқ эканини таъкидлаб, барчамизни огоҳлантирмоқда: "Бугунги кунда, давлатимиз, халқимизга турли ғоявий таъсирлар босим ўтказишга уринаётган ҳозирги бурилиш даврида жамият олдида шундай кескин савол турибди: биз бутун инсоният, эркин дунё фаровон яшаётган йўлдан борамизми ёки алмисоқдан қолган сохта тушунчаларга, кимларгадир қарам бўлиб яшайдиган эски замонга қайтамизми?"

Дарҳақиқат, биз тарих чорраҳасида турган ҳозирги мураккаб бир даврда ҳаётимизда замон, тараққиёт талаб қилаётган ғоя ва қарашлар устуворлигини таъминлаш жамиятимизнинг бугунги ҳаёти ва келажаги учун ҳал қилувчи аҳамиятга эгадир.

Хўш, бу муаммонинг ечими нимадан иборат? Бу саволга Президентимиз журналистлар билан бир учрашувда қандай жавоб берганини эслайлик.

"Бу масаланинг ечими, — дея таъкидлади давлатимиз раҳбари, — аввало, жамиятимиз аъзоларининг ўзига боғлиқ. Улар бу масалага ёки фаол, аниқ-равшан муносабатини билдиради, илғор замонавий қарашларнинг устувор бўлиши учун курашади, бор кучини шу йўлда сафарбар этади ёки бу ишлар ўз йўли билан бўлаверади, биз учун тепада туриб кимдир ҳал қилиб беради, дея лоқайд кузатувчи, бепарво томошабин бўлиб тураверади. Аччиқ бўлса ҳам айтиш керакки, айрим кишилар учун гўё кимдир четдан келиб уларнинг тақдирини ҳал қилиб берадигандек. Лекин ҳеч қачон унутмаслигимиз зарурки, бу жараёнга ташқаридан аралашадиган одамлар фақат ўзининг ёвуз ва ғаразли таъсирини ўтказишга ҳаракат қилади".

"Шунинг учун ҳам, такроран айтаман, — деб уқтирди Президент, — биз бу масалага ҳаёт-мамот масаласи сифатида қарашимиз даркор. Бу муаммони ечишда ақли расо, эл-юрт қисматига бепарво қарамайдиган, жамият тақдирини ўз тақдири деб биладиган, фаол, лоқайдликка, бепарволикка тоқат қилолмайдиган одамлар ушбу ҳаракатнинг олдинги сафларида бўлиши керак".

Халқимизнинг умид-ишончи ва таянчи бўлган ёшлар тарбияси, уларнинг ҳаётга, истиқлолга, эл-юртга муносабати бугун барчамизни ўйлантираётган муҳим масалалардир.

Ёшлар тарбиясига бепарволик, мафкуравий курашдаги лоқайдлик тузатиб бўлмас оқибатларга, катта талофатларга, қонли фожиаларга олиб келиши мумкинлигини одамларга қайта-қайта тушунтириш зарур. Президентимиз таъбири билан айтганда, аччиқ бир ҳақиқатни жамоатчилик, айниқса, ота-оналарга очиқ айтиш керак: "Эй одамзод, чуқур ўйлаб кўр. Эртага болангга ким эгалик қилади, сенми ёки қандайдир ваҳҳобийми ё "ҳизбут-таҳрир"чими? Эртага фарзандинг ўз ота-онаси, қавму қариндошлари, элу юрт бағрида бўладими ёки зоти-зурёдининг тайини йўқ террорчи тўдалар, ақидапараст ҳалқалар, гиёҳвандлик, зўравонлик ва фаҳш каби бало-қазоларни тарғиб этаётган ёвуз кучлар тузоғида бўладими? Эрта қариганингда, кучдан қолганингда умид билан ўстирган боланг ёнингга кириб, сенга мададкор бўладими ёки зарарли ғоялар таъсирида сендан тониб, қабрингни оёқости қиладими?"

Бугун масалани мана шундай кўндаланг қўйиш вақти етди.

Аслида ғоя дегани, мафкура дегани — бу, аввало, инсоннинг юраги, инсоннинг ҳиссиёт ва туйғулари, унинг онги ва тафаккури демакдир. Бинобарин, инсон қалби қанчалар нозик бўлса, мафкуравий ишлар ҳам шу даражада нозиклик, чуқур фаҳм-фаросат, дид ва маҳорат билан ташкил қилинмоғи лозим. Айниқса, ҳозирги вақтда тарғибот-ташвиқот ишларининг жамиятимизда қарашлар хилма-хиллиги ва фикрлар ранг-баранглигини инобатга олган ҳолда олиб борилишига алоҳида аҳамият бериш керак.

Бу масалада иккита муҳим нуқта доимо эътиборда туриши лозим: биринчиси — маърифий-мафкуравий ишларни жонлантириш керак экан, деб масаланинг нозик жиҳатларини эсдан чиқармаслик, ура-урачилик, кампаниябозликка берилиб кетмаслик, эзгу, ҳаётий ғояларни пала-партиш ишлар билан обрўсизлантирмаслик, бошқача айтганда, сийқаси чиққан, сохта "илмий коммунизм"га айлантириб қўймаслик зарур. Иккинчидан, миллий истиқлол ғоясини тарғиб этишдек мураккаб, кўпқиррали жараёнда урғуни тўғри қўйиш, миллий маҳдудлик, тажовузкор миллатчилик кайфиятларига асло йўл қўймаслик даркор. Табиийки, демократик жамиятда ҳар хил фикрли одамлар, жумладан, эскича фикрлайдиган, эски замонни қўмсайдиган инсонлар ҳам яшайди. Биз бу ҳақиқатдан кўз юма олмаймиз. Албатта, бугун бундай одамларга қарши ҳеч ким курашмоқчи эмас. Чунки эскича фикр билан яшаётган бу тоифа одамларнинг хатоси эмас, балки фожиасини кўрсатади.

Президентимиз мана шу масалаларни алоҳида таъкидлаб айтаётганининг боиси — жамиятда ҳар хил фикр ва қарашлар бўлишига, ҳар қандай фикрнинг ҳам яшашга ҳақли эканига эътиборни қаратишдир. Яъни, мафкуравий ишларни очиқ баҳс-мунозара, маърифат билан, ошкора фикр алмашиш, мулоқот шароитида олиб бориш уларнинг барча нозик жиҳатларини эсда тутишни талаб этади.

Айни пайтда биз — Ўзбекистон фуқаролари ягона халқ, ягона мамлакат бўлиб, ўз олдимизга улуғ мақсадларни қўйиб яшаётган эканмиз, одамларимиз дунёқарашида, жамият ҳаётида қандай фикр, қандай ғоя устуворлик қилаётганига алоҳида аҳамият беришимиз, ана шу соғлом ғояларнинг чуқур илдиз отишига, ўз ижобий самарасини намоён этишига ҳаракат қилишимиз, бундай интилишларга кўмак беришимиз даркор.

Бугун замондошимиз қандай фикрлар билан яшаяпти? Унинг ички дунёсида қандай ўзгаришлар рўй бермоқда? Бу ўзгаришлар адабиёт ва санъатда, театр ва кинода, матбуот ва телевидение, тарғибот-ташвиқот ишларимизда қандай акс этмоқда?

Бу саволларга жавоб топиш бевосита кейинги вақтда қайта-қайта такрорланаётган замонавий қаҳрамон масаласига бориб боғланади. Чунки замонавий қаҳрамон, истиқлол даври кишисининг тимсоли тарбия жараёнида эзгу фазилатларни ўзида умумлаштирувчи, сафарбар этувчи омил вазифасини ўташини барчамиз яхши тушунамиз.

Бугун ёшлар маданият ва санъат аҳлига шундай савол бериши мумкин: "Мана, сизлар Ватан ҳақида, ватанпарварлик ҳақида гапиряпсизлар, лекин биз кимдан ўрнак олишимиз керак? Бизга номи Рустам бўладими, Жасур бўладими, Баҳодир бўладими — ана шундай жонли қаҳрамонни, шеърдами, романдами, кинодами, саҳнадами, кўрсатиб беринг!" Ёш китобхон, ёш томошабин дўстларимизнинг бу талаби табиий ва ҳақли, албатта.

Таассуфки, ҳозирги кунда аксарият ижодкор зиёлиларимиз замонавий қаҳрамон деганда кўпроқ шўро мафкурасига хос бўлган юз фоиз ижобий, сип-силлиқ, бенуқсон одамни тасаввур қилмоқда. Бу ҳам эски замон асоратларидан халос бўлиш нақадар қийинлигини кўрсатади. Ҳолбуки, бугунги ҳаётимизда қаҳрамонлар кўп. Гап фақат уларни янгича нуқтаи назар, янгича қараш билан кўра олиш ва тасвирлай билишда. Бугунги замон қандай мураккаб бўлса, қаҳрамон ҳам шундай мураккаб. Уни излаб топиш, бадиий акс эттириш учун эса мутлақо янгича ёндашув, янгича ўйлаш, фикрлаш, энг муҳими, шу юрт, шу халқ тақдирига дахлдорлик туйғуси бўлиши керак ижодкорда.

Кейинги пайтда мамлакатимиз ижодкор зиёлилари, маърифий-мафкуравий соҳа ходимлари иштирокида замонавий қаҳрамон сиймосини яратиш мавзуида бир қанча тадбирлар ўтказилди. "Давр ва замонавий қаҳрамон" мавзуи ҳамда "Ўзбеккино" муаммоларига бағишланган йиғилишлар шулар сирасидан. Бу каби фикр алмашувлар Ёзувчилар уюшмаси ва "Ўзбектеатр", Давлат матбуот қўмитаси, бошқа ижодий ташкилотлар томонидан ҳам ўтказилди. Ана шу анжуманларда бадиий ижоднинг жамиятимиз ҳаётидаги таъсирчанлигини ошириш, ёшларимиз ҳавас қиладиган ва эргашадиган замонавий қаҳрамонлар сиймосини яратиш, миллий киномизни давр талаблари асосида ривожлантириш каби масалалар муҳокама этилди. Нафақат ижодкорларимиз, балки турли соҳа вакилларининг оммавий ахборот воситаларидаги чиқишларидан маълум бўлмоқдаки, бу масалалар жамоатчиликда катта қизиқиш уй-ғотмоқда.

Лекин очиқ тан олишимиз керак: ҳозирча бу борада аниқ амалий натижалар кўзга ташланмаяпти. Айримлар гўё бу ҳам бир кампаниябозлик, деган кайфиятда юрибди. Баъзан нафақат ҳаётдаги улкан ўзгаришларга, балки ёнимизда, кўз ўнгимизда содир бўлаётган, ижодкорларнинг фаолияти, ижодий тақдирларига бевосита дахлдор бўлган янгиликларга ҳам лоқайд қараётганимиз ачинарли ҳолдир.

Мана, масалан, пойтахтимиз марказидаги Ҳамза театри бутунлай қайтадан қурилмоқда. Президентимиз икки марта бу жойга келиб, қурилиш ишлари билан яқиндан танишгани ҳаммамизга маълум. Бу муҳташам санъат кошонаси эрта-индин тантанали тарзда очилади. Хўш, театрнинг бадиий жамоаси ана шу муаззам саройда ўз фаолиятини қандай янги асар билан бошлайди? Ёки яна эски томошаларни такрорлаш билан кифояланадими?

Ё бўлмаса, кино ҳақидаги шунча танқидий фикрлардан кино арбобларимиз қандай хулоса чиқариб олдилар? Улар халқимизга манзур бўладиган қандай янги филмлар билан бизни хушнуд этишмоқчи?

Бугун бундай саволлар билан адиб ва шоирларимиз, бастакор ва қўшиқчиларимиз, актёрларимиз, рассом ва санъатшуносларимизга ҳам мурожаат қилишимиз мумкин.

Улуғ айём — мамлакатимиз мустақиллигининг ўн йиллик байрами арафасида турибмиз. Тўйга тўёна билан келиш халқимизнинг азалий удумларидан. Ижодкорлардан халқимиз замон талабларига мос, эзгулик ва юксак инсоний фазилатларни тарғиб этадиган, ибрат кўрсатишга чорлайдиган асарлар кутишга ҳақли. Аслида бу ҳар қандай жамоа, ҳар бир ижодкор олдида турган муқаддас вазифадир.

Йиғилишда сўзга чиққан Президентнинг Давлат маслаҳатчиси Зуҳриддин ҲУСНИДДИНОВ миллий истиқлол ғоясининг бош мақсади — юрт тинчлиги, халқ фаровонлиги ва келажаги буюк бўлган Ватан равнақини ифодалайдиган юксак ғоялардан иборат эканини таъкидлаб, ана шу эзгу ғояларни амалга оширишнинг шарти мамлакатдаги барқарор вазият билан боғлиқлигига эътиборни қаратди.

Дарҳақиқат, мамлакатимиз кўпмиллатли, бизда 136 миллат-элат вакиллари яшайди, аҳолининг 80 фоизини мусулмонлар ташкил этгани ҳолда, 15та диний конфессия вакиллари барча ҳақ-ҳуқуқлардан тўла баҳраманд. Шу маънода, миллатлар ўртасидаги тотувлик — юртимиздаги барқарорликнинг гаровидир.

Кейинги пайтларда матбуотда, айрим газеталар саҳифаларида баъзи бир диний тушунча ва ибораларни қўллашда камчиликларга йўл қўйилаётгани ҳам бу масалаларга жиддий эътибор қаратишни талаб этади. Бу масалаларда Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги Дин ишлари бўйича қўмита ва Тошкент ислом университети ҳамкорлигида кенгайтирилган экспертлар гуруҳи тузилган. Ўйлаймизки, бу гуруҳ мазкур мавзудаги чиқишларнинг ҳар жиҳатдан тўғри маъно-мазмун касб этиши учун ўз маслаҳатларини аямаслиги шубҳасиз.

Юртбошимиз айтганларидек, ғояга қарши ғоя, фикрга қарши фикр, жаҳолатга қарши маърифат билан баҳсга киришишимиз керак. Шу нуқтаи назардан яқинда "Ўзбекистонда диний муносабатлар", "Ислом ва диний экстремизм: ғоялар кураши" мавзуларида динлар ҳақида қисқача маълумот берувчи, қисқа ва лўндагина оммабоп буклет чоп этилиб, тарқатилдики, бу каби ишлар дин тўғрисидаги фикрларни тўлдириш, тўғри маълумот беришда қўл келаётир. Куни кеча "Мовароуннаҳр" нашриётида нашрдан чиққан "Қалтис саволларга холис жавоблар" номли китобда мутаассиб тоифадаги гуруҳларнинг бераётган қалтис саволларига холис, дин ва сиёсатимиз нуқтаи назаридан аниқ-тиниқ жавоблар берилган.

Албатта, ташвиқот-тарғибот ишларини тўғри йўлга қўйишда диний ва миллий мавзудаги чиқишларга шошма-шошарлик ёки эҳтиётсизликка берилмаган, кичик бир хатолар ҳам катта фожеаларга олиб келиши мумкинлигини эсдан чиқармаган ҳолда ёндошишимиз лозим бўлади.

Ўн йиллик мустақил тараққиёт йўли — бу ўзига хос сарҳисоб даври ҳамдир, дейилди анжуманда. Шу маънода, йиғилишда ўтган йиллар мобайнида ижод борасида, маърифий-мафкуравий соҳада қилинган ишлар жиддий таҳлил этилди, танқидий нуқтаи назардан баҳоланди, янги мақсад-вазифалар аниқ белгилаб олинди.

Ана шу вазифалардан келиб чиққан ҳолда, ижодий уюшмалар, маърифий-мафкуравий соҳага алоқадор муассасалар, жумладан, Маданият ишлари вазирлиги, Давлат матбуот қўмитаси, Ўзтелерадио ва "Ўзбеккино" компаниялари, "Тасвирий ойина" уюшмаси ва бошқа ташкилотларнинг замонавий мавзу, бугуннинг қаҳрамони сиймосини яратиш борасидаги амалий тадбирлар режаси ҳақида фикрлашиб олинди.

Анжуманда сўзга чиққан "Ижтимоий фикр" марказининг раҳбари Р.Убайдуллаева, Давлат ва жамият қурилиши академияси илмий ходими Н.Умарова, Файласуфлар миллий жамияти раиси Қ.Назаров, шоир А.Суюн, филология фанлари доктори, профессор Н.Маҳмудов, кинорежиссёр Ю.Розиқов, Ўзбекистон халқ артисти М.Абдуқундузов, журналистлар Б.Ҳасанов, А.Ғуломов, Ўзбекистон мусулмонлар диний идорасининг раиси муфтий А.Баҳромов, ёзувчи О.Мухторов маърифий-мафкуравий тарбия ва тарғибот-ташвиқот ишларининг самарадорлигини ошириш бўйича ўз таклиф-мулоҳазаларини баён этдилар.

Ҳа, бугун ҳаёт олдимизга қўяётган, Президентимиз қайта-қайта таъкидлаётган маърифий-мафкуравий соҳадаги вазифалар ҳар биримиздан жиддий муносабатни, фаолликни, янгича фикрлаб, изчил ҳаракат қилишни талаб этади. Миллий матбуот марказида бўлиб ўтган мазкур анжуманда тилга олинган долзарб масалалар бўйича айтилган қимматли таклиф ҳамда мулоҳазалар, шулар асосида маърифий-мафкуравий соҳадаги ишларнинг амалий йўналишлари аниқ белгилаб олингани ижодкорларни, илм-фан, таълим-тарбия жонкуярларини амалий ишларга, фаолликка даъват этади.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси йўлланмаси билан

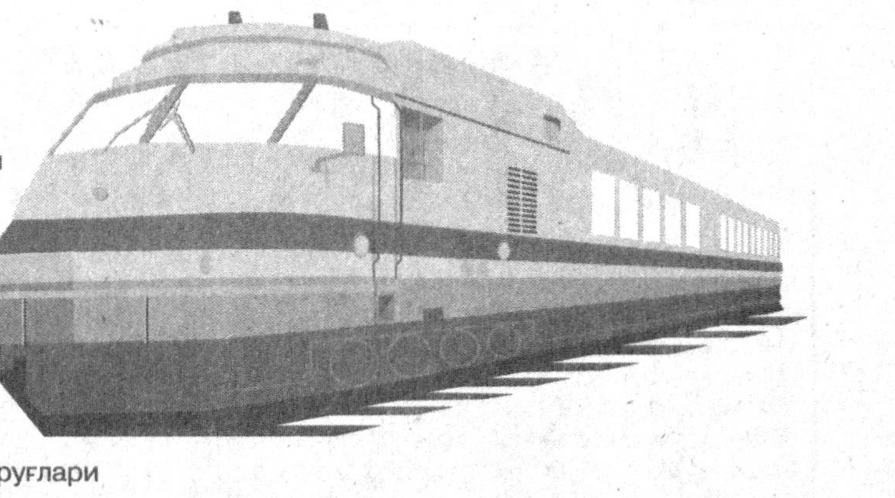

ВАТАННИНГ ЯНГИ ЙЎЛЛАРИ

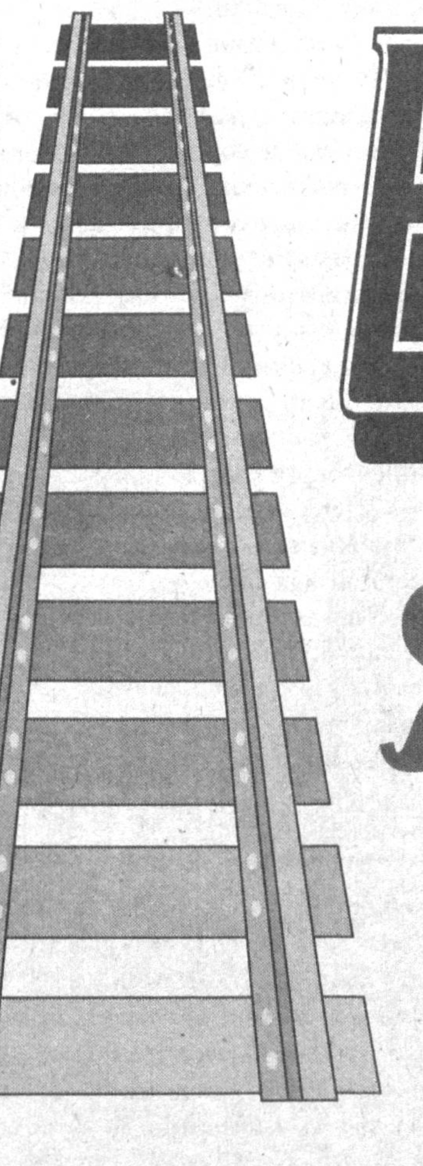

(Давоми. Боши 1-бетда)

фозда ўсди? Бу саволларга жавоб топмоқ учун ҳам сафарга отландик. Минг эшитгандан кўра бир кўрган афзал деганларидай, кўҳна тарих олдида денгиздан қатрадек шу ўн йил мазмунини тасаввур қилмоқ учун биз "Навоий — Учқудуқ — Нукус" янги темир йўл қурилишини танладик.

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси йўлланмасига биноан "Ўзбекистон темир йўллари" давлат акциядорлик компанияси барча шарт-шароитлари муҳайё бўлган вагон ажратиб берди. 21 май куни соат 16 да Тошкентнинг Марказий вокзалидан беш киши жўнаб кетдик. Жиззахда бир шоир ҳамроҳимиз ҳам сафга қўшилди.

Ишчи гуруҳи "штаби"да хариталар ёйилди, мазкур темир йўл қурилиши лойиҳалари, керакли ҳужжатлар тахт қилинди. Ўзбекистоннинг ўз темир йўли Учқудуқ — Мискин — Султонувайстоғ — Нукус тармоғи харитада қизил чизиқлар билан белгиланган эканки, бу худди Қизилқумнинг жон томири тимсолидек туюлади.

Биз бундай улкан қурилишни ҳеч тасаввур қилиб кўрмагандик. Дастлабки фактлар қурилиш салмоғини тасаввур этишга имкон беради. Бу темирйўл тўла ишга тушганидан кейин Қорақалпоғистон Республикасига, Хоразмга юк ташувчи ва йўловчи поездлар тўғридан-тўғри ўз юртимиз ҳудудидан борадиган бўлади. Шунинг ҳисобига яқин келажакда ҳар йили ўртача 78,6 миллион АҚШ доллари миқдоридаги маблағ тежалар экан. Қитъаларни боғловчи бу йўлдан бошқа давлатларнинг ҳам фойдаланиши эса унинг аҳамиятини янада оширади. Иккинчидан, янги корхоналар қурилиши, саҳро бағрида янги ерлар ўзлаштирилиши, темир йўл шаҳобчаларига хизмат кўрсатиш ҳисобига минг-минглаб янги иш жойлари очиш кўзда тутилмоқда. Яна бир жиҳат ҳам бор. Маълумки, Қорақалпоғистон мамлакатимизнинг Оврупога яқин минтақасидир. Оврупо эса жаҳон билан боғланган. Демак, дунёнинг ривожланган мамлакатлари билан ҳамкорлик йўллари янада кенгаяди. Қисқа қилиб айтганда, янги темир йўл Қизилқумга жон ато этадиган, мамлакат салоҳиятини оширадиган оламшумул қурилиш!

Поездимиз сўлим боғлар, пахтазор далаларни ортда қолдириб, шитоб билан елиб боради. Эндиликда Тошкент ва Самарқанд оралиғидаги темир йўллар бутунлай қайта қурилиб, электрлаштирилган. Шу боис силкинмасдан, оҳиста жойидан қўзғаладиган электровозлар бир зумда тезлигини бемалол юз — юз йигирма чақирим даражага чиқазиб, шамолдан ҳам тез елгани-елган. Вагонларни айтмайсизми?! Айниқса, ижодкорларнинг янги йўлдаги оғир жойлардан қийналмасдан ўтишлари учун ажратилган шинам вагон купеларида жойлашиб олгач, ҳаммамизнинг дилимиз яйради. Уни "Ўзбекистон темир йўллари" компанияси йўловчиларга сифатли хизмат кўрсатиш даражасига кўра тез орада эришиши лозим бўлган бир эталон-намунага ўхшатгимиз келди. Шу ўринда Уюшмамиз раҳбари Абдулла Ориповнинг таклифига жавобан: "Аслида бундай ташаббус бизнинг ўзимиздан чиқиши зарур эди. Янги йўлларимиз қурилиши ва йўлсозлар жасорати билан танишиш мақсадида ижодий сафарга отланганларингиз учун сизларга раҳмат", дея зарур шароит яратиб бергани учун Темирйўл раҳбариятига ҳам ўз миннатдорчилигимизни билдириб ўтмоқчимиз.

Ижодий сафардаги ҳамроҳларимиз эса компаниянинг янги темир йўллар қурилиши бўйича дирекцияси бош муҳандиси Юнус Жаъфаров ҳамда қурилишни жиҳозлар билан таъминлаш бўлинмаси раҳбари Александр Семёнович Карахинлар.

Ярим тундан ошганда "Навоий" станциясида Учқудуққа борадиган йўловчи вагонлар Нукус поездидан ажратилиб, бошқа поездга тиркалганини сезмадик ҳам. Фақат эрталаб кўз очиб кўрдикки, дала-даштлар ва қум барханлари бағридаги пўлат излардан елиб боряпмиз. Икки томон Қизилқумнинг кўз илғамас кенгликлари. Кўп ўтмай Учқудуққа етишимиз керак. Тошкентдан чиқаётиб харитада кўрганимиз Навоий — Учқудуқ йўли салкам эллик йил аввал қурилган. Шунда ҳам у асосий темир йўл сифатида эмас, балки Навоий кон-металлургия комбинати корхоналарига хизмат кўрсатиш, уларнинг қимматбаҳо маҳсулотларини олис-олисларга ташиб кетиш учун қурилган йўл эди. Шу сабабли бу трасса ҳам Навоий — Нукус темир йўлининг асосий бўғинларидан бири сифатида қайта қурилиб, тўкис таъмирланмоқда. Поезднинг аҳён-аҳёнда тезлигини камайтириб ва сўнгра яна "жилов силкиб, отига қамчи уриши" шундан. Ундаги йўлсозлик ишлари анчадан буён изчил давом эттирилаётган экан.

Поезд деразасидан қараб боряркanmiz, Ватанимиз сарҳадлари нақадар кенглигидан ҳайратга тушамиз. Қум барханлари поёнига нигоҳ етмайди. Олис-олисларда чўккан тоғлар кўзга ташланади. Унда-бунда ўтлаб юрган туялар беихтиёр ёдимизга ўтмиш манзараларини туширади...

У вақтларда пўлат излар йўқ эди. Туя карвонлари қўнғироғи эл-юртни уйғотган. Карвонлар моддий ва маънавий бойликларни хорижга олиб кетишган ва хориждан ҳам шу қадар бойлик келтиришган. Зотан, Ипак йўли шаклида минтақамиз дунё ила туташган.

Фан-техника тараққий этгани боис кейинги юз йилликда туя карвонига эҳтиёж сезилмади. Инсон темир йўлларни ихтиро қилди. Эндиликда мамлакатлар пўлат излар шаклида бир-бирига боғланган.

Марказий Осиёда темир йўл қурилиши ўтган аср аввалида бошланиб, пахта, олтин ва юртимизнинг бошқа бойликлари ташиб кетилди. Марказий Осиё охир-оқибатда собиқ шўролар мамлакатининг хомашё базасига айланиб қолгани сир эмас.Тор кўламдаги бирор қурилиш, содда қилиб айтганда, бир чўпни у ёқдан бу ёққа олиб қўйиш Москванинг рухсатисиз амалга ошмас эди. Қатағонлар, оммавий тазйиқлар, яқин ўтмишимиздаги "ўзбеклар иши" халқни эркин нафас ростлашга йўл қўймаган. Темирйўл бошқарувида ҳам маҳаллий халқ вакилларига паст назар билан қаралган. Уларга марказ корчалонлари ишонмаган. Хуллас, қизил империя замонида темирйўл том маънода саодат йўли мақомига чиққани йўқ.

Янги темирйўл янги асрнинг энг кўламдор қурилиши эканлиги шу далиллардан ҳам маълум. Асрнинг улуғ қурилишига "Ўзтрансқурилиш" Давлат ассоциациясининг қуйи ташкилотлари таркибига кирувчи 3-, 260-, 624- қурилиш-монтаж поездлари ва "Ўзбекистон темир йўллари" Давлат акциядорлик компаниясининг 17-, 203- ва 279-йўл машина станциялари жалб қилинган.

Қиёслаш учун фактлар: собиқ иттифоқ вақтидаги темир йўл ўн икки йил ичида қуриб битказилган. Янги Учқудуқ — Мискин — Султонувайстоғ темир йўли лойиҳаси 1993 йилиёқ тузилиб, кўплаб лойиҳалардан энг мақбули танлаб олинган. Ва 1996 йилдаёқ янги йўл қурилиши бошланган. Бу улкан қурилиш Истиқлолнинг ўн йиллигига муносиб совға бўлиши муқаррардир.

Улуғ шоиримиз Ғафур Ғулом "Бу йўллар энг қадим йўллардир" деб ҳайрат ила шеър битганида йиллар ўтиб ўша йўллардан-да кенгроқ миқёсдаги янги йўллар бунёд этилишини хаёлига келтирганмикан? Сув дея, сув дея унсиз фарёд чекаётган саҳролар бағрида мўъжизавий шаҳар ва қўрғонлар бунёд этилишини-чи? Поезд деразалари аро кўриб бораётганимиз шу чўл, шу саҳро энди фаровонлик диёрига айланажак. Ўзбекистон келажаги шу буюк ўзгаришларда мужассам.

***

Учқудуқнинг аввалдан ишлаб турган темир йўл бекатига етишимизга ўн — ўн беш чақиримча қолганида йўлнинг ўнг тарафида яқинда қурилиш ишлари ниҳояланган Учқудуқ — II темир йўл вокзалининг муҳташам биносига, темирйўл хизматчилари учун қурилган янги уйларга кўзимиз тушди.

— Бундан буён Учқудуқнинг асосий темир йўл бекати мана шу бўлади, — дея изоҳ беришди темирйўлчи ҳамроҳларимиз — Мискин ва Нукусга борувчи янги темир йўл қурилиши шу жойдан бошланган.

Юртбошимиз Ислом Каримов 1999 йилнинг 16 декабрида Навоий вилояти сайловчилари вакиллари билан бўлган учрашувда: **"Навоий — Учқудуқ — Нукус" темир йўли, Учқудукдаги халқаро аэропорт қурилиши жадаллик билан олиб борилмоқда. Бу иншоотлар ишга тушгач, мамлакатимиз иқтисодий қудратини ошириш, одамларнинг узоғини яқин қилиш йўлида хизмат қилиши шубҳасиз",** деб таъкидлаган эдилар.

Дарҳақиқат, йўлнинг чап тарафида янги темирйўл Қизилқумнинг жанубига ўқдек кириб кетганини кўрдик. Эртага тонгда мана шу янги йўл қурилиши бўйлаб сафарга чиқишимиз белгиланган. Илгари бу жой боши берк кўчани эслатувчи бир манзил эди. Энди эса — XX асрнинг сўнгги куни Қизилқумнинг қоқ марказидаги Бузовбой бекатида Учқудуқ ва Мискин тарафдан тортиб келинган темир йўл излари бир-бирига туташтирилгач, бу манзил юк поездларини қабул қиладиган ва янги манзилларга кузатиб қўядиган улкан бекатга айланди. Ҳадемай у мамлакатнинг гавжум чорраҳаларидан бири бўлиб қолиши шубҳасиз. Ҳозир эса кундуз кунлари ана шу янги трассада йўлсозлик ишлари авжида. Ундан темир йўл қурилиши ва янги темир йўлга хизмат кўрсатувчи иншоотлар қурилишларини амалга ошираётган бунёдкорлар қатнайди. Йўл созлаш ускуналари ортилган кичик поездлар кетма-кет ўтгани-ўтган. Тунлари эса мамлакат пойтахти ва марказий ҳудудларидан Қорақалпоғистон ва Хоразмга йўл олган ёки қайтаётган юк поездлари тўхтовсиз ўтиб турибди. Темир йўлчи қурувчиларнинг аҳди мамлакатимиз мустақиллигининг ўн йиллиги арафасида бу йўлдан йўловчи поездлар ҳаракатини ҳам йўлга қўйиш. Ана шунда Қизилқум юрагидаги Учқудуқ — II вокзали энг гавжум бекатлардан бирига айланади. Ҳозир эса бизни Учқудуқ — I бекатида шу улкан қурилишга сафарбар этилган йўлсозлар, темирйўлчилар, қурувчиларнинг вакиллари кутишмоқда.

УЧҚУДУКДА ИККИ КУН

22 май, соат 10 дан 30 дақиқа кечди. Баъзи бирларимиз бу шаҳарни кўрганмиз, баъзиларимиз кўрмаганмиз. Баъзиларимизнинг билганимиз эса "Ялла" ансамбли бир вақтлар ижро этган "Учқудуқ — три колодца" қўшиғидан нарига ўтмаган эди. Ва ниҳоят бугун ўша чўл гавҳарини кўришга, одамлари билан учрашишга мушарраф бўлдик.

Бизни Учқудуқ туман ва шаҳар ҳокимининг муовини Мулдабек Саидназаров кутиб олди. Қизил гуллар... Қип-қизил либосли раққосалар ва дўмбира чертиб, қадимий оҳангларни тараннум этаётган қизлар бу мўъжизавий шаҳар тароватини рамзий маънода намойиш қилмоқда эди.

Учқудуқда 40 мингдан зиёд аҳоли истиқомат қилар экан. Ўттизга яқин миллат вакиллари биргаликда мамлакат учун энг зарур бўлган Ўзбекистон олтинини ишлаб чиқаришда, саноат корхоналарини тараққий эттиришда, маънавият ривожида иштирок этмоқдалар. Энг муҳими, янги темир йўл тармоғининг айнан Учқудукдан бошлангани улар руҳиятида катта ўзгариш ясаган.

— Янги темир йўлнинг илк шарофати ёзувчиларнинг шаҳримизга ташриф буюриши бўлди, — дейди туман маънавият ва маърифат маркази раҳбари Озода Эргашева.

Шу куни маданият саройида шеърият анжумани ўтказилди. Шеър ўқилди, адабиёт мухлислари саволларига жавоб қайтарилди. Энг муҳими, одамларда шеъриятга ихлос кучли экан. Улар мамлакатимизнинг турли вилоятларидан — Бухородан ёки Фарғона водийсидан, Самарқанду Қашқадарёдан, қўшни қардош жумҳуриятлардан келиб, бу мўъжаз шаҳарни обод этмоқдалар.

— Чўлда, қум устида гул ундиряпмиз, — дейди ифтихор туйғуси ила Учқудуқ касб-ҳунар лицейи ўқитувчиси Тилов Бобоев.

Т.Бобоев асли Бухоронинг Шофиркон туманидан экан. Чўл ўзлаштиришга жадал киришилган паллаларда Учқудуққа келган.

Шаҳарнинг озодалиги ва орасталиги диққатни тортади. Ҳар бир турар-жой остонасигача асфалт ётқизилган. Ва шу тариқа бу шаҳар Қизилқум барханлари бағрида улғайган навқирон йигитдек қад ростлаб турибди.

Ҳикоя қилишларича, бу чўлу биёбонда бир бой учта қудуқ қазиган экан. Ёши улуғроқ кишилар ўша қудуқлар қаерда бўлганини аниқ кўрсатишади. Шаҳарга кираверишда учта қудуқнинг рамзий шакллари бино қилинган.

Учқудуқ дунё миқёсида ўзининг тиллоси билан машҳур. Тарихий манбаларда қайд этилишича, ўтган асрнинг 60-70 йилларида республикамизда олтин ишлаб чиқариш саноати жадал суръатда ривожланган. Олтин ажратиб олувчи корхоналар, мис рудасини қайтадан ишловчи комбинатлар қуриб ишга туширилган. Аммо собиқ шўролар даврида Ўзбекистон ўз олтинига эгалик қила билмас эди.

Истиқлолдан кейингина саҳро қўйнидаги олтин заҳиралари мамлакатимиз бойлигига айланди. Биз Навоий кон металлургия комбинатига қарашли Учқудуқ тоғ-металлургия заводига бориб, ишлаб чиқариш жараёнларини кузатдик. Юртбошимиз ташаббуси ва раҳнамолиги остида бундан олти йил аввал қуриб фойдаланишга топширилган бу корхонанинг ўзи бир мўъжиза.

Баҳайбат тегирмонлар олтин зарраларига тўйинган тоғ жинсларини элакдан ўтказгандай қилиб майдалаб бермоқда. Унинг таркибидаги ноёб тиллони заррама-зарра ажратиб олиш жараёнини, маҳобатли жабҳани томоша қилиш нақадар мароқли.

— Мен Қирғизистондан кўчиб келганман, — дейди мазкур заводнинг цех бошлиғи Адилхон Абдураҳмонов. — Москва иқтисод институтини битказганман. Айни вақтда Навоий тоғ металлургия институтини сиртдан ўқиб тугатмоқдаман. Ҳар ким меҳнатига яраша манфаатдор. Ишчиларга барча шарт-шароитлар муҳайё қилинганки, чўлда яшаётганимизни ҳам унутиб қўйганмиз. Ўн икки яшар қизим, ўн яшар ўғлим бор. Улар мактабда аъло баҳоларга ўқишади.

Ишлаб чиқариш усталарининг, ишчиларнинг ҳар бири шу гапларни тасдиқлаши мумкин. Энг муҳими, уларнинг келажакдан умидлари катта.

...Кўҳна тарих қаршисида минг йил, икки минг йил арзимаган гап. Қизилқум бир вақтларда улкан уммон остини ташкил этгани эҳтимолдан узоқ эмас. Шу ҳақда ўйларканмиз таассуротлар қоғозга шеър бўлиб тушади:

Ястаниб ётибди бунда Қизилқум,
Халқимиз бағридек кенг ва бепоён.
Букун чекинмоқда бир асрий уйқу,
Барханларга букун кирмоқдадир жон

Денгизнинг мавжлари қайтмоқда гўё,
Одамлар кўзида меҳру ташналик.
Фарҳодлар кимлигин англасин дунё,
Биз энди қайтадан яшай бошладик.

Қаро ер қўйнидан тиллоларимиз
Чиқишга чоғланар заррама-зарра.
Оллоҳга етгудек нидоларимиз
Иймонни пок тутса эл-юрт агарда.

Гарчанд Орол букун хаста тан каби —
Бироқ саҳро узра унинг мавжи бор.
Бунда тикланмоқда олами кабир,
Барига сабабчи ўзинг, Истиқлол!

Учқудуқ пивосидек пиво дунёда йўқ„ деб таърифлашди. Пиво барининг ўзида дастгоҳларда бу хуштаъм ичимлик тайёрланар экан. Ишдан сўнг саратоннинг иссиқ кунларида муздек пиво ичиб ҳордиқ чиқаришга не етсин...

Пиво барида ўзаро суҳбатлашиб ўтирган хорижий мутахассисларни учратдик. Маълум бўлишича, Учқудукда халқаро аэропорт қурилаётган экан. Бу ишга франциялик мутахассислар иштирок қилиш хоҳишини билдиришган. Учқудуқ келажакда жаҳон билан боғланади.

Алишер Навоий ҳазратлари ўз ғазалларида "Зарфишон" сўзини кўп қўллаганлар. Зарфишон — зар сочувчи демакдир. Не ажабки, Навоий номи билан аталувчи вилоятда зар сочувчи нуқталар янада кўпайса, олтин ишлаб чиқариш кўлами янада ошса...

***

23 май, эрта тонг. Учқудуқ — II станциясида вагонимиз уланган тепловоз янги темир йўл бўйлаб сафарга шайланиб турибди. Шоҳбекатнинг ўзида узоқ манзиллардан келувчи поездлар тўхтаб "нафас ростлайдиган" қўшимча ёндош йўллар қурилаётир.Серғайратлиги ҳар бир ҳаракатидан сезилиб турган йигит билан танишамиз. Исми шарифим Алиқул Қудратов, дейди. Маълум бўлишича, у 214-темир йўл машиналашган станциясида бош муҳандис вазифасида ишларкан.

— Бизда ўн беш кунлик вахта методи жорий қилинган. Маошларимиз 30-35 минг сўм атрофида. Ўн беш кун ишлаб Қашқадарёга жўнаб кетаман. Ишчиларнинг аксарияти Қарши ва Шаҳрисабздан, — дейди Алиқул.

Қисқагина таржимаи ҳол, қисқа таъриф. Бундан ортиқ нима дейиш мумкин? Аммо уларнинг номи Ўзбекистоннинг илк темир йўли қурилиши иштирокчилари сафида тарих саҳифаларида қолади.

Аслида қаҳрамонлик дегани нима? Ҳеч ким қаҳрамон бўлиб туғилмайди. Қум қуюнларига, қиш изғиринлари-ю саратон иссиғига бардош бериб, қаричма-қарич темир изларни бир-бирига улаб, Қизилқумнинг жон томирини бунёд этишнинг ўзи бемисл қаҳрамонлик.

Амир Темур авлодларининг, Навоий васф этган фарҳодлар издошларининг ғайрат-шижоатини бир кўринг. Аввало, қум қотирилиб, шағал тошлар тўкиларкан. Кейин эса бетон ва ёғоч шпаллар рисоладагидек қўйиб чиқилиб, пўлат излар михланади ва шу тариқа келажак карвонлари шитоб ила ўтишига замин тайёрланади.

***

Бепоён саксовулзорлар оралаб тушган йўл бизни янги манзиллар сари етаклайди. Вагон ойнасидан чети қамиш билан тўсилган чорсидай-чорсидай "ҳаётча"лар ўтади.

Қум кўчкилари хавфига қарши беш, олти—ўн қаторгача қамиш катаклар қилинган. Улар орасига қиш ойлари саксовул уруғлари экилгач, зўр иҳота майдонлари вужудга келади. Бу ишларнинг ҳар бири ишчилардан сабру бардош талаб этади.

Майлисой бекатида Бекарс Бозоров бош бўлган ўрмончиларга дуч келдик. Ўн беш кишилик жамоа Бухоро иҳота ва ўрмонлаштириш бўлинмасига топширилган ҳудудларда йўлни қум барханлари кўчишидан иҳоталаш чораларини кўрмоқдалар экан.

Қурувчилар шифокори Игор Тен билан ҳам Майлисойда танишдик.

— Самарқанд темирйўлчилар шифохонасида жарроҳлик қиламан. Учқудукдан - Бузовбойгача бўлган манзилларда йўлсозлар саломатлигига масъулман. Иссиқ жон иситмасиз бўлмас, деганларидек олис жойнинг ўзига яраша ташвишлари бор. Бизга ҳам иш топилиб туради.

Корейс йигитнинг абжир ҳаракатлари, ўзбекчани чиройли қилиб гапиришидан унинг ўз ишининг фидойиси эканлиги, касбини, чўл одамларини яхши кўриши, улар билан тиллаша олиши аён кўриниб турарди...

Бузовбойни аввалдан харитадан топиб, олис-яқин манзилларини солиштириб улгурган эдик. Қизилқумнинг кенг ва бепоён бағридаги бу манзил одамлари бу кунларни узоқ кутишди. Кимдир янада олис манзилларни кўзлаб қолди. Бироқ... Овулнинг энг кексаси 91 ёшли Даме момо Исмоилова шундай дейди:

— Чолим Холлибой билан шу ерда турмуш қурганмиз, етти ўғил, бир қиз туғдим. Уруш азобларини кўрдик. Қўй боқдик, туя боқдик. Ҳозир Жуман болам билан турибман. Кўрар куним бор экан: 88-йилда асфальт йўл келди, 90-йил электр келди, мана кўликли бўлдик - пойиз ҳам келди.

— Етти отам шу ерда яшаб ўтган — суҳбатга қўшилади Нағашбой Бозорбоев...

Бузовбойлик Жуман ака Бухарбаев тарихнинг анчагина билимдони экан.

— Отам Холбой чол Сандиқ тўбани кўрсатиб "Подшонинг жайи бўған экан" дер эди...

Ҳақиқатан ҳам Бузойбойдан 6 чақиримлар жанубда баландлиги 8-10 метрлар, узунлиги 25, эни 10 метрлар чамаси усти текис тепаликни кўрдик. Буржлари алоҳида ажралиб турган бундай қўрғон тепанинг яна бирини Дўнгулек бекати яқинида, яна бировини Бургутлига етаверишда йўлнинг ўнг томонида кўрдик. Бу тепалар шаклшамойили ҳеч шубҳасиз уларнинг қадимги қўрғон-қалъалар бўлганлигидан далолат берарди. Бепоён қумликлар остида кўмилиб ётган сирли шаҳарлар тарихчи олимлар ташрифига интизор бўлиб ётган бўлса не ажаб. Ахир, кимсасиз Бўкантов кенгликларида ибтидоий одамлар қўли билан чизилган ов ва ҳайвонларнинг тасвирлари борлиги рост-ку!? Ҳали ўтмишнинг кашф қилинган саҳифалари тўкис тилга кирмагани ҳам рост...

Даме момонинг келини Тўқсулув она Бузовбойдаги мактабда 29 йил муаллимлик қилган.

— Энди овулимизнинг келажаги бор, — дейди у. — Темирйўлнинг шарофати билан Амударёдан сув келадиган бўлди. Мен ишонаманки, қирқ уйли Бузовбойнинг эндиги тақдири мана шу янги темир йўлга боғлиқ.

Ҳа, Тўқсулув она энди олис қум барханлари орасидаги қишлоғининг келажагига ишонади.Темир йўл келиб бузовбойлик ёш йигит-япанглар темирйўлчилик касбига ўқийдиган бўлишди. Шахсан Ўзбекистон Темир йўллари давлат акциядорлик компанияси раиси Равшан Қўчқорович Зоҳидов: Бузовбой овулидаги йигирма нафар йигитни темирйўл техникумида, лозим бўлса институтларда ўқитайлик, ўқишини оталиққа олайлик, улардан ҳақиқий темирйўлчилар чиқади, дебди.

Бузовбой станциясида иккита бино бараварига барпо этилаётганига гувоҳ бўлдик. Дастлаб шоҳбекат қурилиши бошланибди. Сўнг эса зарури бу дея марказлаштирилган электр пости қурилишига эътибор қаратилибди. Бу манзилда 3-қурилиш монтаж поездига қарашли Ражаббой Матёқубов бошчилигидаги хоразмлик ёшлар бригадаси ишлаяпти.

— Бригадамиз аъзолари ўн тўрт кишидан иборат. Булардан уч йигит ана шу Бузовбойдан. Қолганлари Урганч, Қўшкўпир, Хонқа туманларидан, Шовотдан ҳам бор...

Биринчи ғишт шу йилнинг 1 февралида қўйилган эди. Иккала бинони ҳам мустақиллик байрамигача қуриб битказамиз, — дейди Р.Матёқубов.

— Марказлаштирилган электр пости поездлар ҳаракатини мувофиқлаштириб турувчи энг зарур иншоот, — изоҳ беради муҳандис ҳамроҳимиз.

...Ота-бобоси чўпон-у чорвадор ўтган Даме момонинг набиралари, эвара-чеваралари энди Суннатилла сингари темирйўлчи бўладилар. Суннатилла ким дейсизми?

Самарқанднинг Пастдарғомида Жағалбайли қишлоғи бор. Суннатилла Урдуш бобонинг невараси бўлади. Эндигина 21 баҳорни қаршилади. Ҳарбий хизматни тугатгач, тўғри темир йўлга ишга кирди. Самарқандаям ишлаб юраверса бўларди, аммо янги темир йўл қурилишини эшитиб, кўнгли шу ёққа тортди. Бу ерга ундан олдинроқ келган ўзидан каттароқ ёшдаги темир йўлчилар билан танишди, оға-ини, ака-ука тутинди, шогирд тушди, иш ўрганди.

Суннатилла новча, аммо қотмагина йигитча эди. Ўтган йили кўрганлар бу йил уни сираям таний олмайди. Қўллари пайдор, билаклари бақувват, ҳар елкасида бир қизни кўтариб кетгудай баҳодир келбатли, ҳатто учқудуқлик Жўлимбет билан билак тортишгудай алп йигит бўлди.

Ҳа, айтганча ўша Жўлимбет Қалабаев ҳам асли темирйўлчи эмас, бор-йўғи олти ой бўлди чўпон йигитнинг темирйўл қурувчисига айланганига.

— Отам Абдукарим, катта отам Қалабий, унинг отаси Чалабой — ҳаммалари чўпон-чўлиқ ўтган. Мен ҳам чўлиқ эдим, саҳрога темир йўл келаётганини эшитиб шу касбга ўтдим.

Жўлимбет гурзи зичлагич билан темир йўлдаги ёғоч-шпал остига тўкилган тошларни гурсиллатиб уради. Ҳар урганида ер ларзага келгандай бўлади.

Сирдарёнинг Бахт шаҳридаги қурилиш-монтаж поездининг Бузовбойдаги участкасида саккиз ишчи меҳнат қилишмоқда. Катта ишчи Илҳом Холматов Бекободдан бўлса, Кенжеғали Жиянқулов Учқудукдан...

"БУРГУТЛИ"НИНГ БЎЗ ЙИГИТЛАРИ

Барханлар оралаб қумликларни ўқдай кесиб ўтган йўл "Бургутли"га интилади. Тепловоз бир чинқириб қўйиб жилови бўшатилган тулпордай пишқириб олға интилади. Ўн беш-йигирма дақиқада манзилга етиб бордик. Бизни станция бошлиғи Содиқ Худойберганов темирйўлчи йигитлар қуршовида кутиб олди. Шағал тошлар оралаб темир йўл қурувчилари сари юрарканмиз, улар сал вақтдан кейин шеърият анжумани ўтказилишини хаёлларига-да келтирмаган бўлишса керак...

— Станциямиз қурилишида Қўнғиротдаги йўл машиналари станцияси ва электр монтаж поезди, Урганч қурилиш монтаж поездининг йўлсозлари қурилиш ишлари билан банд, — дея ҳикоя қилади Содиқжон. — Улар кучи билан йўлни созлаш, қум кўчишидан темир йўлни иҳоталаш, станция биноларини тиклаш ишлари амалга оширилмоқда.

Кейин станциянинг пардозлаш ишлари давом этаётган биносида қизғин гурунг бошланди. Асли қўнғиротлик муҳандис йигит Борлиқбой Алиев 30 йигитга бош. Қувондиқ Эгамов, Дилшод Мадаминов, Ёқуббой Отажонов, Бахтиёр Искандаров, Равшан Эшаметов каби йигитларнинг ҳар бири бир бургут. Бургут бўлганда ҳам чўлнинг ёвқур бургутлари. Панжасидан ўт чақнагувчи, яратувчи, заҳматкаш йигитлар улар. Ажойиб шеърият учрашуви бўлди. Бургутлининг бўз йигитлари ҳақида қўшиқлар, шеърлар, ҳикоялар ёзишни ният қилдик. Янги давр қаҳрамонларини шу ерда топгандек бўлдик.

Қизғин гурунг, шеър баҳси эндигина авжга чиққанда улкан юк машинаси гулдиросидан сассадо эшитилмай қолди. Темирйўлчи йигитлар қўл силкиб, машинани тўхтатишди. Машинадан Алпомиш келбатли, шоп мўйловли киши сакраб тушиб даврамизга қўшилди. Ва сукут сақлаб шеър тинглади... Салгина чанг-тўзон кўтариб биз — шаҳарлик меҳмонларни "беҳаловат қилдим" деб ўйлаган шофер йигит билан ҳам танишдик.

— Хайрулла Режепов, — деб таништирди ўзини ҳар елкаси тоғдай, чўл шамоллари қорайтирган чеҳрасида бирозгина ҳаяжон билан КРАЗ ҳайдовчиси. — Хуш кўрдик, келингизлар.

Хайрулла ҳам суҳбатимизга шерик бўлди. Шеър тинглади. Бургутлининг бўз йигитларига оқ йўл тилаб яна йўлга отландик.

Кун пешиндан оғаётганда Мискин станциясида тўхтаб, қорақалпоқ диёри темир йўлчилари билан танишдик. Саҳро барханлари тугаб, воҳа яшиллиги бошланди. Оқшомга яқин Тўрткўл шоҳбекатига етиб келдик. Ундан Элликқалъага. *(Бу хусусда газетанинг навбатдаги сонида ҳикоя қиламиз.)*

***

25 май куни эрталаб ижодий гуруҳимиз аъзоларини Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси раиси Темур Камолов қабул қилди.

— Темир йўл — ҳаёт, қон томири, — деди Т.Камолов ўз сўзида, — Одамлар буни яхши тушунади. Биз воқеликнинг юзасидагини тушунсак, халқ ҳув, тубидагини кўради. Одамларнинг яшаш тарзи тубдан ўзгараяпти. Уй қураман деганларга жой беряпмиз. Халқда томорқада ишлашга рағбат уйғонмоқда.

Жўқорғи Кенгес раиси темирйўл боис Россия, Украина, қатор Европа мамлакатлари билан иқтисодий алоқалар кучайиши мумкинлигига урғу берди.

— Президентимизга минг раҳмат, — деди у, — қисқа муддат ичида шундай кўламдор темирйўл қурилиши амалга оширилди. Ўз темир йўлимиз борлиги Қорақалпоғистон иқтисодига ниҳоятда катта таъсир кўрсатади.

Қўшни давлат ҳудудидан юк вагонлари айланиб келинганда қанча ортиқча сарф-харажат, ундан ҳам муҳими қимматли вақтдан ютқазиларди. Одамлар буни тушунишади. Шу боис хурсандчилиги чексиз. Айниқса, чўпонлар.

***

Саёҳатдан хулоса шу бўлдики, одамлар ишламоқда, одамлар яшамоқда. Ҳар бир қурилиш жабҳаси ёруғ келажакнинг битта нишонаси, мустақил Ўзбекистон манзараси. Ўша манзаралар ичида Қизилқум саҳроси юз очаётгани ҳар биримизга умид бахш этди. Ўзбекистон яқин келажакда Осиё минтақасида темирйўл транспорти энг тараққий этган давлатлардан бирига айланаётганига иймон келтирдик. Бу жараённинг бошланаётганига гувоҳ бўлиш, бинобарин, Қизилқумнинг жон томирини кўриш бир ҳафталик саёҳатимизнинг энг мазмунли, энг ҳайратбахш лаҳзалари бўлиб қолди.

Биз она Ватанимизнинг бор қудратини кўрдик ва ҳис этдик.

Жуманиёз ЖАББОРОВ, Усмон АЗИМОВ, Мурод АБДУЛЛАЕВ, Баҳром РЎЗИМУҲАММАД, Ислом ҲАМРО, Саттор ҚОРАБОЕВ

(Давоми кейинги сонда.)

КАТТА АШУЛАНИНГ ЙЎЛИ

“Катта ашула” миллий ижрочилигимизда алоҳида ўрин тутган мумтоз жанрларимиздан биридир. У асосан Фарғона водийси ижрочилик анъаналарини мужассам этиб, билимдон хонандалар томонидан ижро этиб келинган. У сўз матнининг мумтозлиги, оҳанг ривожининг забардастлиги ва ижро учун катта маҳорат кераклигини назарда тутган ҳолда “катта ашула” деб юритилиши эҳтимолдан холи эмас. 12-13 май кунлари Андижон шаҳрида ўтган Катта ашула анжуманида кексаю ёш ижрочилар ўзаро беллашдилар.

Биринчи марта ўтказилган анжумандаги танлов, рамзий маънода халқ ҳофизлари Фаттоҳхон Мамадалиев ва Одилжон Юсуповлар хотирасига бағишланди. Унда барча вилоятлардан хонандалар қатнашдилар.

Биринчи босқич шартларида мусиқий мерос хазинасида мавжуд “Ёввойи Чоргоҳ”, “Ёввойи Ушшоқ”, “Ёлғиз”, “Меҳнат аҳли”, “Қори Пирим”, “Эй дилбари жононим”, “Чорзарб”, “Бир келиб кетсун”, “Норин” каби ўндан ортиқ катта ашулалардан бири ижро этилиши лозим эди.

Иккинчи босқичда эса мустақиллик йилларида яратилган — Она заминимизни, Ватанимизни, мустақиллигимизни мадҳ этувчи катта ашулалар ижро этилиши кўзда тутилганди. Шунга кўра, биринчи босқичда ижро этилган асарлар катта ашулага хос ижрочилик мактаби ва жанрнинг ёрқин намуналари сақланиб келаётганлигини кўрсатса, иккинчи босқич жанрнинг замонавий жараёндаги ривожланиш мезонларини таҳлил этиш имконини берди. Меросимизга меҳр-муҳаббат, уни авайлаб-асрашга иштиёқ кучли. Танлов иштирокчиларини ёшлари, тажрибалари ва билимларига кўра уч авлод ижрочиларига бўлиш мумкин. Биринчиси, шубҳасиз, қўқонлик Турдали Шарипов, Турғунбой Йўлдошев ва Қоравой Қодиров, фарғоналик Эркинжон ва Неъматжон Ширмоновлар, Қобилжон Юсупов, наманганлик Йўлдошали Тиллабоев ва Турдали Шариповлар, самарқандлик Мунаввархон Ҳамидова каби кекса устоз санъаткорлардир. Иккинчи авлодга Қодиржон Юсупов, Аллом Муниров, Хуршидбек Ҳасанов ва Рустам Маматқулов, Мунавварxон Човарова, Бекназар Дўстмуродов, Сойиб Ниёзов каби катта ашула ижрочилигини муносиб давом эттираётган пухта ижрочиларни киритиш мумкин. Ёшлар орасида эса Қаҳрамон Саидов, Озодбек Тилланазаров, Муяссар Очилдиева, Ирода Собироваларни алоҳида қайд этиш лозим.

Шуни таъкидлаш жоизки, катта ашула ижрочиси учун истеъдоднинг ўзи кам. Ҳақиқий катта ашула ижроси учун уқув, билим ва маҳорат лозим. Бу эса устоз-шогирд жараёнининг маҳсулидир.

Анжуман энг аввало бу умрбоқий жанрнинг ижрочилик амалиётида ҳамон ўз меъёрида давом этиб келаётганини кўрсатди. Шу боис катта ашуланинг халқ оммавий сайилларида, байрам тадбирларида ҳам ўз ўрни бўлиши лозим. Унинг ижрочилигини зарур даражада оммалаштиришга ҳам имкон бор. Устоз мураббийлар, забардаст катта ашулачилар ва билимли хонандалар бу жанрнинг жонкуярларидир.

Умуман бу танлов Катта ашула ва шунга ўхшаш мумтоз мусиқий намуналар улкан маънавий бойлигимиз эканлигини яна бир бор намоён этди.

Соибжон БЕГМАТОВ,
санъатшунослик номзоди, доцент

xxx

Танлов якунларига кўра, Тошкентдан “Мақом” ансамблининг хонандалари Бекназар Дўстмуродов, Сойибжон Ниёзов, Абдунаби Иброҳимов ва Абдурашид Саидовлар I даражали диплом билан тақдирландилар. Эркинжон ва Неъматжон Ширмоновлар (Фарғона), Хуршидбек Ҳасанов ва Рустам Маматқулов ҳамда Атҳамжон Абдулҳаев (Андижон), Турғунбой Йўлдошев, Турдали Шарипов, Қоравой Қодиров (Фарғона) иккинчи ўринга муносиб топилдилар. Учинчи ўринга Озодбек Тилланазаров ва Қаҳрамон Саидов (Тошкент), Абдусамат Комилов ва Йўлдошали Тиллабоев (Наманган), Мунавварxон Човарова (Андижон) ҳамда Абдурашид ва Мамат Саидовлар (“Мақом”ансамбли) сазовор бўлдилар.

Икки оғиз дил сўзи

ҲУЖЖАТЛИ КИНО УСТАСИ

Кинорежиссёр Саидботир Аҳмадхўжаевни кўрган одам олтмиш ёшда деб сира ўйламайди. Ҳамон серғайрат, тиниб-тинчимас, эҳтироси кучли. Баъзан ўйлаб қоласан киши, мабодо у кинорежиссёр ва оператор бўлмаганида ким бўларди? Менингча, шоир ёки журналист бўларди.

Назаримда, айнан ана шу хусусият Саидботир ака бундан 32 йил олдин суратга олган дастлабки филмлардаёқ кўзга ташланган эди. Мухлислар бухоролик қўли гул уста ҳақидаги “Ҳамро бувининг эртаклари” филмини эсласалар керак? Оддийгина лойдан ўзига хос эртаклар оламини яратган оддий ўзбек аёли ҳақидаги бу филм Москвадаги Кино институтида таҳсил олиб қайтган Саидботир Аҳмадхўжаевнинг илк мустақил иши сифатида диққатни жалб этган эди. Шундан кейинги йиллар ижодкор учун том маънода изланиш даври бўлди. “Азиз”, “Мукаррам опа ва қирқ гўзал”, “Қўқон ёдгорликлари”, “Наманган обидалари”, “Андижон — Бобур ватани”, “Моштабиб”, “Ғани Аъзамов” сингари бадиий, публицистик ва ҳужжатли филмлари бунга мисол бўла олади. Муҳими, бу филмларнинг аксарияти кенг томошабинлар оммаси ва мутахассисларни бефарқ қолдирмаган. Ҳозир ҳам республикамиз кино санъатида ходиса сифатида эътироф этилган изланиш-лар сифатида тилга олинади. Хусусан, “Азиз” бадиий филми ўз вақтида Санкт-Петербург кинофестивалида “Болаликни шоирона ифода этганлиги учун” деб номланган совринга сазовор бўлган. “Кутиш” филми Францияда ўтган телевизион филмлар фестивалида, табиат муҳофазасига бағишланган “Қушлар” филми ўтган йили Полшада ўтган Халқаро кинофестивалда, “Моштабиб” эса ўтган йилги Бухоро кинофестивалида “Ижодий изланиш учун” соврини билан, тарихий ёдгорликларни сақлаш масалаларига бағишланган “Шайхонтоҳур” филми Сорос институти мукофоти билан тақдирланган.

Кинорежиссёр кейинги йилларда ўзбек адабиёти намоёндаларига бағишлаб “Пиримқул Қодиров”, “Эркин Воҳидов”, “Ўткир Ҳошимов”, “Худойберди Тўхтабоев” сингари ҳужжатли филмларни суратга олди. Бу, ўз навбатида санъаткор ижодий оламининг қанчалар кенг ва ранг-баранг эканлигидан далолатдир.

С.Аҳмадхўжаев ижодкор ва инсон сифатида она юртимиз тарихини, унинг осори-атиқаларини, қўли гул инсонларини, Мустақиллик шарофати билан юксалиб бораётган маънавий ҳаётимиз саҳифаларини кинотасмаларга муҳрлашдек олижаноб мақсадни амалга ошириш йўлида тинмай изланиб келаётган замондошларимиздан бири.

Ана шу эзгу ниятлари бир нуқтада кесишиб, санъаткорни яшашга, яратишга, янада юксак ижодий чўққиларни забт этишга чорлаб турган нурли манзилдек туюлади менга.

Отабек МИРЗО

Учрашув

Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Гулбаҳор Эрқуловани газетхонларимизга узоқ таништиришнинг ҳожати йўқ. Чунки у бугунги кунда ўз овозига, ўз мухлисига, демакки, ўз услубига эга санъаткор сифатида кўпчиликнинг меҳрини қозониб, эл назарига тушган. Гулбаҳор юзакиликни, саёзликни хуш кўрмайди, санъатни муқаддас билади. Истеъдод ва маҳоратни ҳамда уни чархлайдиган меҳнатни — профессионализмни қадрлайди. Қуйида хонанданинг ҳаётга, санъатга, ижодга доир қарашлари билан танишасиз.

Гулбаҳор ЭРҚУЛОВА:

МУХЛИС ИСТАГИ САНЪАТКОР УЧУН ШАРАФ

— Ўзлари санъаткор бўлмасалар-да, аммо санъатни теран англаб, ардоқлаб севувчи оилада туғилиб, воя етдим, — ***дея сўз бошлади Гулбаҳор.*** — Бизнинг оиламизда қўшиқ тинглаш маданияти ниҳоятда юксак эди, десам муболаға бўлмас. Болалик оқшомларим чиннигуллар ифорига бурканган, олча дарахтлари тўлин ой нурига кўмилиб, оппоқ бўлиб жилваланган хонадонда, Ҳабиба Охунова, Коммуна Исмоилова, Таваккал Қодиров, Неъматжон Қулабдуллаев каби бетакрор қўшиқчиларимизнинг дилбар наволари таъсирида кечди. Ана шу оҳанглар менда санъат деб аталмиш сирли оламга муҳаббат уйғотган бўлса ажаб эмас. Кейин-кейин билдимки, устоз санъаткорларнинг кишиларни гўзалликка ошно этишлари, ҳаётга, бу дунёга муҳаббат уйғотишлари осон бўлмаган экан. Бу улардан не заҳмату машаққатни талаб этган экан. Ахир ҳақиқий санъат яратишнинг ўзи бўлмайди-да. Менинг санъатда ҳамма нарсадан профессионализмни юқори қўйишимнинг боиси ҳам шунда.

— Гулбаҳор, яқинда ойнаи жаҳон орқали дилбар қўшиқчимиз Ҳабиба Охунова куйлаган қўшиқларини ижро этдингиз. Айниқса, “Алла”ни Ҳабиба опадан ўрганган ҳолда ўзингизга хос куйладингиз. Бир гул исини бошқасига ўхшатиш қийин кечгани каби ҳақиқий санъаткор бетакрор, ўхшаши йўқ бўлади. “Алла”ни ўзингизча ижро этдингиз, дейишимнинг боиси ҳам шунда. Санъатдаги давомийлик, узвийлик деган шу эмасмикан? Айтишларича, сиз муносиб шогирд сифатида Ҳабиба Охунова билан кўп мулоқотда бўлган экансиз...

— Ҳа-ҳа, — ***Гулбаҳор жонланди.*** — Сиз "Алла"ни эслатдингиз. Менимча, яхши қўшиқ келажакка ўзи йўл очади. “Алла” ҳам ана шундай қўшиқлардан. Уни Ҳабиба опадан илгари Мукаррама Азизова ижро этган. Коммуна опанинг қўшиқлари ҳам шундай. У кишининг “Барно йигит”, “Озод қил” каби қўшиқларини аввал Ҳабиба опа, энди эса мен ижро этаяпман. Яхши қўшиқнинг давомийлиги ана шунда. Умид қиламанки, бу қўшиқларнинг умри ҳали давом этади. Ўқувчилик пайтларим эди. Телевидениенинг машқ хонасида Ҳабиба Охунованинг “Най навоси” қўшиғини айтиб турган эдим. Шу пайт хонага бир гуруҳ ар-тистлар билан бирга Ҳабиба опа кириб келдилар ва менга яқинлашиб, “баракалла, қизим” деб пешонамдан ўпиб қўйдилар. Шу-шу биз яқин бўлиб қолдик.

Ҳозир Ҳабиба опа ҳақида ёзаётганлар, у кишини ёдлаётганлар кўп. Омон бўлишсин. Оддий шогирд сифатида мен ҳам баъзи фикрларни айтишни бурчим деб биламан. Ҳабиба опа ниҳоятда дилбар, бетакрор қўшиқчи эди. Унинг истеъдоди ўз вақтида муносиб тақдирланди: 35 ёшида “Ўзбекистон халқ артисти” унвонига сазовор бўлди. Мен у кишининг санъаткорлар учун ибратли бир жиҳатига алоҳида тўхталмоқчиман. Ҳабиба Охунова ҳаёти давомида ортиқча дабдабага, ялтироқ ҳаётга, шон-шуҳратга, бойликка интилмади.

80-йилларда Наманган вилоятининг таниқли артистлари телевидение орқали концерт беришаётган эди. Биз Ҳабиба опа билан гримхонада эдик. Бир вақт маъмуриятчи аёл Ҳабиба опанинг олдига келиб: “Ҳозир сизнинг навбатингиз, кийиниб олмайсизми”, деди. “Мен кийинганман-ку”, деди атлас кўйлакдаги Ҳабиба опа таажжубда. “Бу... кўйлагингиз ўнгиб кетибди. Наҳотки, областингиз пахта режасини бажарганида янги бир кўйлак олиб кия олмайсиз?” Ҳабиба опанинг кўзлари катта-катта очилди. “Сизларга кўйлагим керакми ё ашуламми”, деди у киши. Аёл бунга жавобан нимадир деди. Ҳабиба опа шаҳд билан ўрнидан туриб хонадан чиқиб кетди. Шу-шу телевидениега бошқа келмади...

Қиссадан ҳисса шуки, истеъдод соҳибларига ҳар қанча ҳурматимиз бўлса, улар тириклигида қилайлик... Бугун ҳаётдан ўтиб кетган улуғ санъаткорларимиз хотиралари қайта тикланмоқда. Улуғ ҳофизларимиз номлари билан танловлар ўтаётир. Ҳукуматимиз ўлмас санъаткорларимиз меросини муносиб тақдирламоқда. Юнус Ражабий, Мулла Тўйчи Тошмуҳамедов, Маъмуржон Узоқов, Жўрахон Султоновлар ижодий меросига эътибор мени ҳам бир ижодкор сифатида руҳлантиради. Бугунги кунда санъаткор учун энг муҳими ижод қилиш, санъатимиз равнақи йўлида тинмай изланишдир.

— Гулбаҳор, мана сиз санъаткор ижод қилиши керак, деяпсиз. Жуда тўғри гап. Агар ҳозир эътибор берсангиз, жуда кўп номлар, янги-янги қўшиқлар урф бўлаяпти. Видеоклипларни-ку гапирмаса ҳам бўлади. Бироқ, бугун қўшиқчилик бўстонида юрганларнинг сўзга, куйга, умуман, санъатга муносабатлари бир хил эмас. Сиз ана шу жараён ҳақида нималар дея оласиз?

— Албатта, санъаткорларга кенг йўл очилгани, уларнинг тезроқ саҳнада, эл олдида кўринганлари яхши. Лекин... қўшиқ айтишга уқуви келган борки, шеърият нималигини, унинг қонун-қоидасини билиб-билмай, на шоир, на бастакор, на санъаткор меҳнатидан хабари бўлиб-бўлмай, истаганча қўшиқ қилиб, кўнглига келганини айтаверса, оқибати нима бўлади? Ҳақиқий санъат, унинг одамга бахш этадиган асл гўзаллик туйғуси қайда қолади. Наҳотки, гўзал қўшиқларга арзигулик шеъриятимиз, мусиқамиз бўлмаса! Тўғрисини айтай, шаҳвоний ҳисларни, бачкана қилиқларни муҳаббат қўшиғи деб халққа тақдим этиш, билар-билмас куйларни илғор овоз ускуналарида чалакам-чатти “ишлаб” саҳнага олиб чиқиш ҳолларига асло чидаб бўлмайди. Албатта, синтезатор, овоз кучайтиргич каби илғор техник ускуналар санъаткорга анча енгиллик туғдиради. Лекин бу санъатга бўлган талаб пасайди, дегани эмас. Менимча, санъат ва санъаткорга қўйиладиган талаб ҳеч қачон, ҳеч қайси замонда ўзгармайди. Шундай тер тўкиб ишлангки, ҳақиқий, юракдан чиқадиган гўзал қўшиқ дунёга келсин. Эшитувчи ҳам уни юракдан тингласин. Машҳур санъаткор Ботир Зокировни яқиндан билганлар унинг сўзга жуда талабчан бўлганини эслашади. Ботир ака ҳамиша асл профессионал композиторлар билан ишлади, қўшиқ яратди. Худо берган овоз асл куй билан йўғрилиб, уйғунлашиб, санъат асари яралди. Шунинг учун ҳам унинг номи ҳамон халқ дилида яшамоқда.

Яна бир гап: санъаткор томошабин ортидан эргашмаслиги керак. У ҳамиша олға юриб, халқнинг бадиий дидини юксалтиришга ҳисса қўшиши лозим. Шунингдек, у ўз санъатининг мухлисини ҳурмат қилишни ҳам билиши зарур. Чунки мухлис истаги ҳақиқий санъаткор учун шараф. Хуллас, санъат талаблари, қайси жанрда бўлишидан қатъий назар, ҳамма санъаткор учун баробар ва ҳамиша қатъий бўлиши керак.

— Қизиқарли суҳбатингиз учун ташаккур.

Маъсума АҲМЕДОВА
суҳбатлашди

Дунё — кенг...

“ЯШИЛ ОДАМЧАЛАР”НИ КЎРГАНЛАР БОРМИ?

Тўрт юз нафар гувоҳ АҚШ конгрессини ҳақиқатан ҳам “учар ликопчалар” — Номаълум учувчи жисмлар (НУЖ) мавжудлигига ишонтирмоқчи. Таниқли, обрў-эътиборга эга бу гувоҳлар орасида Ойда бўлиб қайтган астронавт ҳам бор.

“Учар ликопчалар”у ўзга сайёралардан Ерга ташриф буюрган “яшил одамчалар” ҳақида жуда кўп олди-қочди гаплар айтилган. Кейинги пайтда одамлар бу гапларга ишонмай ҳам қўйишди. Бироқ...

Яқинда АҚШда эълон қилинган “Ошкор этиш лойиҳаси” муаллифлари матбуот анжумани ўтказишиб, ажабтовур шов-шув кўзғашди. Мазкур лойиҳа муаллифлари орасида фуқаролар ва ҳарбий учувчилар, полиция ходимлари бор. Ой сатҳига қўнган “Апполон-14” космик кемаси экипажи аъзоси Эдгар Митчелл ҳам шулар сирасидан. Бу кишиларни НУЖ — бор нарса, уни инкор этиш, сир сақлашнинг ҳожати йўқ, Америка давлат органлари буни ошкор этиши керак, деган қатъий ишонч бирлаштирган.

“Бу мавзулар, — дейди лойиҳа раҳбари доктор С.Грир, — “совуқ уруш” шароитида сир тутиларди. Бизнинг раҳбарларимиз бундай маълумотлардан собиқ совет иттифоқи хабардор бўлишини, ўзга сайёраликлар технологияси билан танишишини хоҳламасди. Бироқ “совуқ уруш” даври тугаган бўлса ҳам, бизнинг ҳукуматимиз бу ахборотларни сир тутиб келаётир”.

Матбуот анжуманида ҳарбий ҳаво кучларининг собиқ сержанти Карл Вольф Миллий хавфсизлик агентлигида вақтинча хизмат қилган чоғида, яъни 60-70-йиллар Ойнинг орқа томони туширилган суратларни кўргани, суратларда ғаройиб қурилмалар акс этганини хотирлайди. Кейинча бу суратлар йиғиб олиб, йўқотилган. Фавқулодда ҳолатларни тафтиш этиш бўйича федерал бошқарманинг собиқ бўлим бошлиғи Жон Каллаген 1986 йил 18 ноябрда Аляскадаги Анкорижа шаҳри яқинида НУЖни кўргани ва бу ҳақда оғиз очмаслиги учун уни МРБ вакиллари қасамёд қилдирганини эслади. Яна бир собиқ ҳарбий учувчи Пенсилванияга қулаб тушган “учар ликопча”ни ва у ерда оғир жароҳатдан жон бераётган ўзга сайёраликларни ўз кўзи билан кўрганини айтди...

Хўш, “ошкор этиш лойиҳаси”ни қўллаб-қувватлаётганларнинг мақсади нима? Уларнинг қандайдир шахсий манфаатни кўзлашаётганига, ном қозонишга уринишаётганига ишониш қийин. Чунки уларнинг бари ёшини яшаб бўлган кишилар. У ҳолда НУЖларнинг борлигига қатъий ишонган бу таниқли гувоҳлар, агар ўзга сайёраликларга доир сир очилса, бундан Америка, қолаверса, бутун инсониятга наф етади, деб ишонсалар керак.

Хуллас, “Лойиҳа” иштирокчиларининг гувоҳликлари тагида асос борми? АҚШда бундай масалаларни ҳал этиш Конгресснинг махсус тафтиш комиссиясига боғлиқ. Бироқ ҳозирча мамлакат ҳукумати бу масалага ўз муносабатини билдирганича йўқ.

СУЗУВЧИ ШАҲАР

Америкадаги “Фридом” корпорацияси сувда сузиб юрувчи шаҳар қуришга киришмоқчи. Бундай шаҳарнинг макети Дубайда (БАА) ўтган “Инвестиция ва хусусий мулк” кўргазмасида намойиш этилди. Бутун бир шаҳар жойлашадиган баҳайбат кема 2,7 миллион тонна юкни кўтаради. Бу ҳозир мавжуд бўлган энг йирик юк кемасидан беш баравар оғир юкни кўтаради, деган гап. Шаҳар-кеманинг юқори палубаси узунлиги бир ярим километр бўлиб, унга самолётлар бемалол қўнибучади. Пастки палубаларида 100 минг аҳолига мўлжалланган квартира, 20 кишилик меҳмонхона, маиший хизмат корхоналари жойлашади.

Фирма сузувчи шаҳарни икки йилдан кейин, яъни квартираларнинг маълум қисми қурилгач, ишга туширмоқчи. Шаҳар-кеманинг қолган кам-кўсти океанда қуриб битказилиши мўлжалланган.

РАШК ЁШ ТАНЛАМАЙДИ

Майамилик Эрменергилдо Рохас рашк аламида маъшуқаси Женет Алининг устидан бир челак бензинни қуйиб, гугуртни олиб ёқишга чоғланганида, Женет жуфтакни ростлашга улгурди. Шаҳар полицияси ходимлари рўй бермаган даҳшатли фожиа жойига етиб келишганда айбдор тақдиридан нолиб, бош сермаб ўтирарди. Рохас маъшуқасини ўзига хиёнати учун шундай оғир жазога лойиқ деб топганини тан олди. Бу иқрори етмагандай, у қонун ҳимоячиларига бир пайтлар безорилик қилиб “ётиб чиққанини”, наша чекканию, ўғирликка қўл урганларини ҳам гапириб ташлади. Жиноятчининг бу қадар очиқ-сочиқлигига полиция ходимлари ҳайрон қолишлари мумкин эди... Бироқ Рохаснинг чин кўнгилдан тан олиб айтганлари унинг иқроридан кўра, кўнглини бир бўшатиб олиш учун қилган ҳасрати эди. Чунки маъшуқасига хуруж қилган бу рашкчи “йигит” юз ёшни урган! Полициячилар ёшини ҳурмат қилиб, 1,5 минг доллар гаров эвазига судгача Рохасни уйига қўйиб юборишди. Унинг 38 ёшли маъшуқаси шу-шу қайта қорасини кўрсатмади.

XX аср ўзбек адабиёти

МАЪРИФАТ ФИДОЙИСИ ТАРЖИМОН

Баҳромбекнинг отаси — татар йигити Давлатшоҳ ўқимишли, билим қамрови кенг, бир неча тил билимдони бўлган. У тақдир зайли билан XIX асрнинг иккинчи ярмида Каттақўрғонга келиб, кўплаб дўстлар орттирган. Шаҳарда анча танилиб қолган Давлатшоҳ эзгу ниятли оқсоқоллар маслаҳати ва кўмаги билан ўзбек қизига уйланиб, шаҳарда муқим яшаб қолган. Хизмати туфайли қурбоши мартабасига эришган.

Баҳромбек Давлатшоҳ ўғли 1873 йили Каттақўрғон шаҳрида туғилган. Дастлабки маълумотни отасидан олгач, Бухорода мадрасада ўз билимини такомилига етказган. У форс-тожик, араб ва Европанинг бир неча тилларини мукаммал эгаллаган.

Истеъдодли ва билимдон Баҳромбек бир неча йил Бухоро амири Саййид Абдулаҳадхоннинг таржимони бўлиб хизмат қилган. У турли мавзуларда асарлар яратган, ўз вазифасига нисбат бериб “Таржимон” тахаллусини танлаган. Жадид адабиётининг кўзга кўринган вакилларидан ҳисобланган шоирнинг “Миллий ашъори Таржимон” тўплами 1910 йили чоп этилган.

Баҳромбек Амир Абдулаҳадхон вафотидан кейин Каттақўрғонга қайтади. Кейинчалик бир неча йил молия, прокуратура каби шўро идораларида ишлайди.

Туркистон истило этилгач, босқинчилар зулми халқни анча оғир аҳволга солиб қўйди. Ўзбек халқи турли номлар билан таҳқирланди. Бу, табиийки, халқнинг эътирозларига сабаб бўлди. Айниқса, Н.Остроумов ўзининг катта бир китобини “Сартлар” деб аташи норозиликни янада кучайтирди.

Миллат тақдири учун қайғурган ватанпарвар боболаримизнинг бу борадаги фаолияти муҳим аҳамиятга моликдир. Жадид адабиётининг асосчиси Маҳмудхўжа Беҳбудий бу ҳақда шундай деб ёзади: "Ул зоти анвар амири Бухоро ҳазратларининг ҳузури ҳумоюн русча таржимони муҳтарам Баҳромбек қоровулбеги жаноблари “Биз Туркистон ва Бухоро халқининг турклиги маълум бўлуб туруб... на учун сарт атайдурлар?" деб мўътабар "Шўро" мажалласининг 1911 йил 16 ададинда савол этиб эдилар".

Бундан ташқари, Беҳбудий таъкидлаганидек, у муҳаррирлик қилган "Ойина" саҳифасида ҳам "яна ушбу тўғридан жаноб Баҳромбек қоровулбеги сўз қўзғотиб эдилар".

Баҳромбек Давлатшоҳ ўғли бошлаб берган баҳс туфайли Исмоилбек Гаспирали, Аҳмад Заки Валидий, Беҳбудий сингари замонасининг улуғлари бу борада ўз илмий қарашларини билдирдилар.

Таржимон қаламига мансуб асарлар қўлёзма, тошбосма тазкира, баёзлар ҳамда ўша давр матбуоти орқали бизга етиб келган.

Ҳожи Неъматулло Муҳтарам "Тазкират уш-шуаро"сида Миёнколнинг Каттақўрғон мавзеида камолга етган Баҳромбек тўғрисида қисқача маълумот берган ва унинг бир ғазалини келтирган.

"Шўро" мажалласининг 1909, 1910, 1913, 1917 йилларга оид сонларида Таржимон қаламига мансуб мақола ва шеърлар босилган.

Таржимон — Миллий Уйғониш даври ўзбек адабиётининг кўзга кўринган вакилларидан биридир. Маслакдошлари сингари Таржимон ҳам маърифатпарварликка алоҳида эътибор берди. Саводсиз инсон миллатни жаҳолатдан қутқаза олмаслигини англаб етди. Илмсизлик инсонни мутеликка маҳкум этишини уқтирди ва айрим кишиларнинг илм олишга эътибор бермаётганлигини кўриб ич-ичидан ўкинди.

Қалби боболар ишидан фахрланиш туйғуси билан тўлиб-тошган шоир кўнглидан қуйилган қуйидаги оташин мисралар эса миллат истиқлоли учун курашга даъват этувчи нидодек мағрур жаранглайди:

Бизи миллат эмасму ибтидо
дунёни нурлотқон,
Ҳамма ғафлатнинг уйқусини
ётқонларни уйғотқон.
Маданият таратқон, ҳар уруққа
илм тарқатқон,
Тижорат бирла Машриқдин олиб,
Мағриб бориб сотқон.
Келинглар, баҳс этайлик эмди
истиқболи миллатдин,
Боқиб ибрат била, ўтмиш замон
аҳволи миллатдин.

1917 йил Феврал инқилоби жадидлар фаолиятига кучли таъсир кўрсатди: улар икки гуруҳга ажралиб кетди. Маслакдошлари каби мустақиллик учун курашган Таржимон 1917 йилнинг февралида ёзган бир шеърида сиёсий танглик ҳукмрон бўлган вазиятда тушкунликка тушмаслик, лоқайдликка берилмасликка чақиради. Миллатни камситган душманлар қўлида “улоқ” бўлмаслик учун “билим ярoғин” қўлга олиб эрк, озодлик учун жасорат кўрсатиб курашишга даъват этади:

“Тек тур” деган кишин сўзига
осмайин қулоқ,
Ишга тутин, ўтурма уюнгда
бўлиб қуноқ,
Қўлга тутуб билим ярoғин,
ҳур отина мин,
Душманларимиз этмас учун
бизлари улоқ...

Таржимон шеърларида Ватанга муҳаббат, миллатга садоқат, эркка ташналик, истиқлолга умид руҳи балқиб туради.

Бухоро қизил босқинчилар томонидан босиб олингандан кейин Баҳромбек ҳаётида ҳам қора кунлар бошланди: Таржимон сарсону саргардонликка маҳкум этилди, кулфат булутлари бошидан аримади. Бироқ шоир таслим бўлмади: ташвишларни енгиш мақсадида курашди, меҳнат қилди.

Баҳромбек Давлатшоҳ ўғли Таржимон 1933 йили бандаликни бажо келтирди.

Каттақўрғон ва унинг яқин-атрофларида яшаган шоирларнинг асарларини тўплаган Абдулҳамид Мажидий ўшалар орасида ҳали шуҳрати элга ёйилмаган шоирлардан Таржимон қаламига мансуб ижод маҳсуллари ҳам қўлида борлиги тўғрисида маълумот берган.

Шоирнинг 1905 йили туғилган Ойша исмли қизи ота изидан бориб, Ойшабону, Масрур тахаллуслари остида ғазаллар битган.

Шўролар сиёсати туфайли 70 йил давомида ватандошлари унинг шеърларидан бебаҳра қолдилар. Шу боис Таржимон қаламига мансуб шеърлардан намуналар “Тўёна” китобида берилди.

Таржимоннинг ҳаёти ва ижодий фаолияти чуқур ўрганилиб, адабиётшуносликда ўз илмий баҳосини олади деган умиддамиз.

Исмат САНАЕВ

Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси ва Адабиёт жамғармаси уюшма аъзоси Бобомурод Даминовга қизи
ХОЛИДА
вафоти муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Маданият ишлари вазирлиги Олим Хўжаев номидаги Бухоро маданият техникумининг директори
Шароф САИДОВ
вафоти муносабати билан марҳумнинг оила аъзоларига чуқур таъзия билдиради.

Яккасарой туманидаги хусусий тадбиркор Таджибаев Зафар Юлдашевичнинг йўқолган думалоқ муҳри бекор қилинади.

МУАССИСЛАР: ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МАДАНИЯТ ИШЛАРИ ВАЗИРЛИГИ, ЎЗБЕКИСТОН ЁЗУВЧИЛАР УЮШМАСИ
* * *
НОШИР: «ШАРҚ» НАШРИЁТ-МАТБАА АКЦИЯДОРЛИК КОМПАНИЯСИ

O‘zbekiston adabiyoti va san’ati

Манзилимиз: Тошкент — 700083, Матбуотчилар кўчаси, 32
Қабулхона — 133-52-91, котибият — 133-49-93; 136-56-56
Танқид ва адабиётшунослик бўлими: 136-58-49 *Ижтимоий ҳаёт бўлими: 133-49-93*
Санъат бўлими: 136-56-48 *Наср ва назм бўлими: 136-56-50*

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ

Редакцияга келган қўлёзмалар таҳлил этилмайди ва муаллифларга қайтарилмайди. Муаллифлар фикри таҳририят нуқтаи назаридан фарқланиши мумкин.
Навбатчи муҳаррир — Беккул ЭГАМҚУЛОВ
Саҳифаловчи — Илҳом ЖУМАНОВ

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонаси.
Манзили: Тошкент шаҳри, «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй
Босишга топшириш вақти—20.00. Босишга топширилди — 20.00.

Газета Ўзбекистон Республикаси Давлат матбуот қўмитасида 00024-рақам билан рўйхатга олинган. Буюртма Г. — 2509. Ҳажми — 3 босма табоқ. Нашр кўрсаткичи — 222. Ташкилотлар учун — 223. 1 2 3 4 5 6

ЖУМА КУНЛАРИ ЧИҚАДИ.
СОТУВДА НАРХИ ЭРКИН

Тиражи—6512.